

Sygn. akt VIII GC 410/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 lipca 2017 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie, Wydział VIII Gospodarczy,

w składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Kądziołka

protokolant: Joanna Drobińska

po rozpoznaniu dnia 13 lipca 2017 r. w S.

na rozprawie

sprawy z powództwa K. J. (1), W. N. i A. P.

przeciwko Grupie (...) spółce akcyjnej z siedzibą w P.

o ochronę dóbr osobistych ewentualnie o ustalenie

I. oddała powództwo oraz powództwo ewentualne;

II. rozstrzyga o kosztach z zastosowaniem zasady odpowiedzialności za wynik postępowania i pozostawia ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu przy założeniu, że pozwana wygrała sprawę oraz sprawę z powództwa ewentualnego.

Sygn. akt VIII GC 410/16

UZASADNIENIE

Powodowie K. J. (1), W. N. i A. P. wnieśli 11 sierpnia 2016 r. pozew przeciwko Grupie (...) spółce akcyjnej z siedzibą w P. o ochronę dóbr osobistych domagając się zobowiązania pozwanej na podstawie art. 24 § 1 k.c. do złożenia oświadczeń woli o udzieleniu każdemu z powodów absolutorium z pełnienia funkcji członków zarządu pozwanej spółki za rok 2015, a także nakazania pozwanej zapłaty kwoty 100.000 zł na rzecz Domu Dziecka w P. przy ul. (...) z tytułu zadośćuczynienia za doznaną przez powodów krzywdę, w ten sposób, że z tytułu zadośćuczynienia za krzywdę powódki A. P. kwotę 33.334 zł, za krzywdę powoda K. J. (1) – 33.333 zł i za krzywdę powoda W. N. – 33.333 zł. Naruszenia swoich dóbr osobistych upatrywali przy tym w niepodjęciu przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanej, obradujące 30 czerwca 2016 r., uchwał o udzieleniu każdemu z powodów absolutorium.

Na wypadek nieuwzględnienia powyższych roszczeń powodowie domagali się - ewentualnie - ustalenia przez Sąd na podstawie art. 189 k.p.c., że niepodjęcie przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanej z 30 czerwca 2016 r. uchwał o udzieleniu absolutorium powodom naruszyło ich dobre imię (w uzasadnieniu pozwu naruszone dobro osobiste określali przy tym raz jako cześć, raz jako dobre imię).

Ponadto powodowie domagali się zasądzenia na ich rzecz od pozwanej spółki kosztów postępowania.

Jako wartość przedmiotu sporu powodowie podali kwotę 100.000 zł. W późniejszym piśmie procesowym - z dnia 9 grudnia 2016 r. - powodowie wyjaśnili, że roszczenie o zobowiązanie pozwanej na podstawie art. 24 § 1 k.c. do złożenia oświadczeń woli o udzieleniu każdemu z powodów absolutorium ma charakter niemajątkowy, stąd nie jest wymagane

podanie wartości przedmiotu sporu w odniesieniu do tego żądania (art. 19 § 2 k.p.c. a contrario), a opłata sądowa od pozwu wynosi dla żądania każdego powoda 600 zł. Z argumentów przedstawionych przez powodów wynika nadto, że taki sam niemajątkowy charakter przypisują oni powództwu ewentualnemu - o ustalenie dla każdego z powodów na podstawie art. 189 k.p.c., że niepodjęcie uchwał o udzieleniu absolutorium narusza ich dobro osobiste.

Uzasadniając powództwo powodowie wskazali, że w poprzednich latach (jako odpowiednio K. J. (1) – prezes zarządu, W. N. i A. P. – wiceprezesi zarządu) uzyskiwali od spółki absolutorium ze sprawowanej funkcji – po raz ostatni za rok 2014 uchwałami Walnego Zgromadzenia Wspólników pozwanej spółki, obradującego 27 maja 2015 r. Podnieśli też, że w okresie sprawowania przez siebie funkcji przyczynili się do rozwoju zarządzanej spółki i wzrostu jej wartości oraz składali zaopiniowane pozytywnie przez Radę Nadzorczą, biegłego rewidenta i zaakceptowane przez Walne Zgromadzenie sprawozdania finansowe (w tym sprawozdanie finansowe za rok 2015). Pomimo tego Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy obradujące 30 czerwca 2016 r. nie podjęło uchwał o udzieleniu absolutorium powodom z uwagi na większość głosów oddanych przeciw podjęciu tych uchwał, jednocześnie nie podejmując także uchwał o nieudzieleniu takiego absolutorium. Naruszenia dóbr osobistych (czci czy też dobrego imienia) powodów upatrywali oni właśnie w niepodjęciu tak uchwał o udzieleniu absolutorium, jak i uchwał o nieudzieleniu absolutorium i odłożeniu niejako decyzji w tym zakresie w czasie – co miało w ich ocenie być niezgodne z art. 395 § 1 i 2 k.s.h. Powodowie uważali ponadto, że niepodjęcie przez Walne Zgromadzenie decyzji w tym zakresie umotywowane było względami pozamerytorycznymi.

Precyzując podstawy dochodzonych roszczeń w uzasadnieniu pozwu powodowie wskazali, że w przypadku opartego na art. 24 § 1 k.c. roszczenia o zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczeń woli o udzieleniu każdemu z powodów absolutorium z pełnienia funkcji członków zarządu pozwanej spółki za rok 2015 chodzi im o uzyskanie wyroku Sądu zgodnie z art. 64 k.c. w zw. z art. 1047 k.p.c. zastępującego oświadczenie woli strony pozwanej, a zatem takiego wyroku Sądu, który zastąpiłby uchwałę o udzieleniu im absolutorium ze sprawowania funkcji członków zarządu pozwanej za rok 2015.

Co do żądania zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na oznaczony cel społeczny – Dom Dziecka w P. – powodowie wskazali zaś, że jego podstawy upatrują w art. 24 § 1 w zw. z art. 448 k.c. i uważali, że żądanie to nie wymaga szerszego uzasadnienia, zaś samą kwotę zadośćuczynienia uważali za miarodajną biorąc pod uwagę – w ich ocenie – niczym nieuzasadnione podważenie całokształtu prawidłowości sprawowania funkcji członków zarządu przez powodów wskutek nieudzielenia absolutorium.

Co do roszczenia ewentualnego opartego na art. 189 k.p.c. powodowie stanęli na stanowisku, że dopuszczalne jest skierowanie roszczenia o ustalenie naruszenia dóbr osobistych i tylko o ustalenie tego naruszenia, bowiem może być tak, że samo ustalenie, iż bezprawne naruszenie dóbr osobistych miało miejsce, może dawać stronie powodowej wystarczającą satysfakcję, bez potrzeby wysuwania dalej idących roszczeń.

Pozwana spółka złożyła odpowiedź na pozew, w której domagała się oddalenia powództwa w całości oraz zasądzenia na jej rzecz od każdego z powodów kosztów procesu.

Uzasadniając swoje stanowisko pozwana podniosła, iż w jej ocenie w sprawie nie wystąpiły przesłanki odpowiedzialności z art. 24 § 1 k.c. (nadto przepis ten nie stanowi podstawy do zobowiązania złożenia oświadczenia woli w trybie art. 64 k.c.), a przede wszystkim powodowie istnienia tych przesłanek nie wykazali ograniczając się do ogólnikowych twierdzeń, jak również nie wykazali, że samo niepodjęcie przez walne zgromadzenie uchwały w przedmiocie udzielenia absolutorium zawsze i per se narusza dobre imię członków zarządu. Wskazała też, że nie może być mowy o zastosowaniu art. 448 k.c., z uwagi na brak zawinienia po stronie pozwanej spółki. Zwróciła przy tym uwagę na funkcję absolutorium jako „skwitowania” wewnętrznego rozliczenia z organami spółki i potwierdzenia właściwego wykonywania mandatu w organach spółki, udzielenie absolutorium może – co najmniej – prowadzić do ekskulpacji członka zarządu w przypadku późniejszego zarzucania mu nieprawidłowości w sprawowaniu mandatu. Dodała też – powołując się na orzecznictwo – że udzielenie absolutorium nie jest oświadczeniem woli, lecz oświadczeniem wiedzy (w konsekwencji nie jest czynnością prawną) a ponadto akt ten ze swojej natury (udzielania

przez walne zgromadzenie odpowiednią większością głosów akcjonariuszy) ma charakter subiektywny. Pozwana powołała się też na to, że okoliczność zatwierdzenia sprawozdania z działalności i sprawozdania finansowego jest niezależna od głosowania nad kwestią udzielenia – bądź nie – absolutorium. Wreszcie pozwana wskazała, że okoliczność niepodjęcia uchwały nie może być kwalifikowana jako przejaw działania bezprawnego, art. 395 § 2 pkt 3 k.s.h. w ocenie pozwanej obliguje jedynie do poddania pod głosowanie kwestii udzielenia absolutorium, lecz nie nakłada obowiązku na walne zgromadzenie udzielenia absolutorium. Zdaniem pozwanej nie sposób też zasadnie upatrywać bezprawności głosowania przeciwko uchwale o udzieleniu absolutorium w treści art. 395 § 2 pkt 3 k.s.h., ustawodawca nie przewidział wprost żadnych sankcji za naruszenie art. 395 § 2 pkt 3 k.s.h. Wreszcie pozwana zakwestionowała, ażeby nieudzielenie absolutorium można było zakwalifikować do działań naruszających normy moralne, zwłaszcza gdyby udzielenie absolutorium mogło utrudnić dochodzenie roszczeń odszkodowawczych przez spółkę wobec członków zarządu. W konsekwencji pozwana stanęła na stanowisku, że potrzeba wstrzymania się z udzieleniem absolutorium może wiązać się (jak w niniejszej sprawie) z koniecznością wyjaśnienia okoliczności mogących stanowić podstawę dochodzenia roszczeń w stosunku do byłych członków zarządu.

Zakwestionowała także aby możliwe w niniejszej sprawie było uwzględnienie roszczenia ewentualnego powodów, albowiem w jej ocenie art. 189 k.p.c. nie może służyć ustaleniu faktów, a to do ustalenia faktów w istocie żądaniem ewentualnym powodowie dążą, i to faktów, które winni udowodnić w ramach wytoczenia powództwa z art. 24 k.c.

Jednocześnie pozwana wskazała na okoliczności, które w jej ocenie uzasadniały niepodjęcie uchwały o udzieleniu absolutorium przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanej spółki, obradujące 30 czerwca 2016 r. W pierwszej kolejności wskazała, że ujawniły się podejrzenia, iż niektóre z operacji gospodarczych pozwanej spółki realizowane z udziałem powodów (w tym dotyczące nabycia tzw. aktywów afrykańskich) mogą być oceniane jako niekorzystne dla spółki, czy wręcz narazić ją na znaczną szkodę majątkową. Po drugie wskazała na to, że niektóre działania powodów obejmujące rok 2015 (w tym posługiwanie się służbowymi kartami płatniczymi do sfinansowania wydatków, których związek z działalnością pozwanej spółki nie został w żaden sposób udokumentowany, co stwierdzono w ramach audytu wewnętrznego) mogą być oceniane jako działania na szkodę pozwanej spółki. W tym względzie pozwana wskazała również, że poprzedni jej zarząd, w którym funkcje piastowali powodowie, nie wdrożył i nie zadbał o stosowanie w pozwanej spółce właściwych procedur w zakresie używania kart płatniczych przez kadrę menadżerską, czego konsekwencją były zarówno przypadki używania służbowych kart płatniczych przy finansowaniu wydatków o charakterze prywatnym, jak i sytuacja, w której związek znacznej części tych wydatków z działalnością spółki nie jest udokumentowany, co w najlepszym przypadku oznacza negatywne konsekwencje podatkowe i podwyższenie podstawy opodatkowania CIT, a w gorszym – dopuszczenie do wydawania środków spółki na cele prywatne. Wreszcie po trzecie pozwana wskazała, że na dzień 31 grudnia 2015 r. datowanych jest osiem umów o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy podpisanych przez powodów K. J. (1) i A. P., które to umowy mogą być oceniane jako niekorzystne dla pozwanej spółki, gdyż zastrzegają uprawnienie do odszkodowania w wysokości 100% miesięcznego stałego wynagrodzenia za pracę, mimo braku dostatecznych podstaw do zawarcia tych umów, przy jednoczesnym braku klauzul umożliwiających spółce odstąpienie od tych umów (co miało według pozwanej narazić ją na szkodę w kwocie 2.067.963,48 zł).

Dodatkowo – odnosząc się do stanowiska powodów, iż jako członkowie zarządu pozwanej spółki przyczynili się do jej rozwoju i wzrostu wartości – pozwana podniosła, że ewentualny rozwój był niższy niż w przypadku podmiotów z nią konkurujących.

Powodowie ustosunkowali się do odpowiedzi na pozew w dalszym piśmie przygotowawczym z 9 grudnia 2016 r., w którym podtrzymali swoje dotychczasowe stanowisko, a nadto rozbudowali swoją dotychczasową argumentację. Jednocześnie wskazali, że precyzują zgłoszone żądanie ewentualne jako żądanie ustalenia, że niepodjęcie uchwał o udzieleniu absolutorium narusza cześć powodów, a nie ich dobre imię. Wskazali, że według nich żądanie na podstawie art. 24 § 1 k.c. złożenia oświadczeń woli o udzieleniu absolutorium każdemu z powodów stanowi postać roszczenia o usunięcie skutków naruszenia (katalog zawarty w tym przepisie ma bowiem charakter otwarty i może tu chodzić o złożenie oświadczenia w trybie art. 64 k.c.), zaś ocenienie naruszenia dóbr osobistych powodów w postaci ich czci musi być oceniane za pomocą metody obiektywnej – Sąd winien zatem ocenić, czy doszło do naruszenia według

zobiektywizowanego kryterium przeciętnego obserwatora. Powołali się też na domniemanie bezprawności naruszenia na podstawie art. 24 § 1 k.c., a zatem – według nich – to na pozwanej spoczywa ciężar dowodu, że postępowanie jej organu (walnego zgromadzenia) nie było bezprawne. W tym zakresie powodowie konsekwentnie dopatrywali się naruszenia przez pozwaną art. 395 § 2 pkt 3 k.s.h. poprzez niepodjęcie uchwały w terminie określonym art. 395 § 1 k.s.h. Dalej powodowie zaznaczyli też, że nawet gdyby uznać, że art. 395 § 2 pkt 3 k.s.h. zawiera jedynie formalny wymóg umieszczenia głosowania nad udzieleniem absolutorium w porządku obrad, to i tak powstrzymanie się od przyjęcia tej uchwały i jednocześnie niezgłoszenie projektu uchwały o jego nieudzieleniu narusza zasady współżycia społecznego, gdyż w istocie ma na celu osiągnięcie skutku jak w przypadku podjęcia uchwały o nieudzieleniu absolutorium, przy jednoczesnym pozbawieniu akcjonariuszy mających odmienną opinię możliwości zaskarżenia uchwały na podstawie art. 422 § 1 k.s.h.

Odnosząc się zaś do wskazanych przez pozwaną okoliczności, które miałyby uzasadniać nieudzielenie powodom absolutorium, powodowie wskazali, że protokół Walnego Zgromadzenia z 30 czerwca 2016 r. nie wskazuje na to, aby okoliczności te były wówczas znane akcjonariuszom, a zatem nie mogły być podstawą głosowania przeciwko uchwałom o udzieleniu absolutorium, zaś decyzja taka została podjęta bez jakiegokolwiek uzasadnienia lub jej motywacje były sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Tym niemniej powodowie zaprzeczyli, ażeby jakiegokolwiek ich działania lub zaniechania przy wykonywaniu funkcji członków zarządu pozwanej były nieprawidłowe oraz prowadziły do wyrządzenia pozwanej szkody lub narażenia jej na szkodę – podobnie wydatkowanie przez nich środków ze służbowych kart płatniczych było (według nich) zgodne z przyjętymi w pozwanej spółce regułami.

Na rozprawie w dniu 28 lutego 2017 r. powodowie jednoznacznie wskazali, że żądanie ewentualne sprowadza się - po sprostowaniu - do ustalenia naruszenia czci powodów i tylko takie żądanie zgłaszają.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Grupa (...) S.A. należy do Grupy (...) S.A. (spółka ta jest jej większościowym akcjonariuszem posiadającym 49.500.000 akcji - tj. 66% ogółu wyemitowanych akcji) oraz prowadzi działalność w zakresie m.in. produkcji nawozów sztucznych.

W okresie od 1 lutego 2011 r. do 7 kwietnia 2016 r. funkcję prezesa zarządu Grupy (...) S.A. – zwanej dalej Z.C. P. – pełnił K. J. (1) (będąc jednocześnie wiceprezesem zarządu Grupy (...) S.A.), funkcję wiceprezesa zarządu Z.C. P. w okresie od 24 stycznia 2011 r. do 7 kwietnia 2016 r. pełnił W. N., a A. P. pełniła funkcję wiceprezesa zarządu Z.C. P. od 29 października 2014 r. do 7 kwietnia 2016 r.

Fakty niesporne.

K. J. (1) i W. N. uzyskiwali od Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia absolutorium z pełnienia funkcji członków zarządu Z.C. P. w latach od 2011 do 2014, a A. P. – w roku 2014.

Dowody: uchwała nr 4 (...)C. P. z 25.04.2012 r. (k. 22);

uchwała nr 8 (...)C. P. z 25.04.2012 r. (k. 23);

uchwała nr 6 (...)C. P. z 25.04.2013 r. (k. 24);

uchwała nr 10 (...)C. P. z 25.04.2013 r. (k. 25);

uchwała nr 6 (...)C. P. z 24.04.2014 r. (k. 26-26v);

uchwała nr 8 (...)C. P. z 24.04.2014 r. (k. 27-27v);

uchwała nr 6 (...)C. P. z 27.05.2015 r. (k. 28);

uchwała nr 8 (...)C. P. z 27.05.2015 r. (k. 29);

uchwała nr 9 (...)C. P. z 27.05.2015 r. (k. 30).

W 2015 r. zarząd Z.C. P. podejmował szeroko ukierunkowane działania w celu zwiększenia rentowności spółki Z.C. P. oraz zwiększenia jakości jej kadry (dążenie by pracownicy byli zatrudnieni na podstawie umowy o pracę, wyznaczanie celów premiowanych, zwiększenie bezpieczeństwa pracy). Wśród kierunków działalności spółki kontynuowane były inwestycje w A., realizowane przez spółkę zależną od Z. C.. (...) S.A.. Transakcja w Senegalu była wcześniej przedmiotem licznych zleconych przez Z.C. P. opinii przedsiębiorstw specjalizujących się w doradztwie ekonomiczno-prawnym, którzy z kolei twierdzili, że będzie ona korzystna dla spółki.

Praca członków zarządu K. J. (1), W. N. i A. P. była wysoko oceniana przez osoby zajmujące wysokie stanowiska kierownicze w spółce, bezpośrednio współpracujące z zarządem przy realizacji założonych przez zarząd celów gospodarczych i kadrowych.

Dowody: zeznania świadka P. J. (1) (k. 285v-286v, 293);

zeznania świadka W. D. (k. 284v-285, 293);

zeznania świadka A. R. (k. 283-284, 293);

zeznania świadka W. W. (1) (k. 282-283, 293);

zeznania świadka I. L. (k. 280v-282, 293);

przesłuchanie powoda K. J. (1) (k. 523v-526v, 532);

przesłuchanie powoda W. N. (k. 527-529, 532);

przesłuchanie powódki A. P. (k. 529v-531, 532).

Dnia 31 grudnia 2015 r. K. J. (1) i A. P., reprezentując jako członkowie zarządu Z.C. P., zawarli osiem umów o zakazie konkurencji z niektórymi pracownikami spółki, czas trwania zakazu konkurencji miał obowiązywać przez okres 12 miesięcy od dnia ustania stosunku pracy, w zamian za odszkodowanie w wysokości 100% stałego miesięcznego wynagrodzenia brutto, określonego w ich umowach o pracę. Umowa mogła przy tym zostać wcześniej rozwiązana za porozumieniem stron.

Umowy o zakazie konkurencji zostały zawarte, aby skłonić przyszły zarząd Z.C. P. do nierozwiązywania umów o pracę z osobami, z którymi zawarto umowy o zakazie konkurencji. Był to pomysł prezesa zarządu Z.C. P. K. J. (1) (a pozostali członkowie zarządu byli jego świadomi), podyktowany tym, żeby byli to najlepsi pracownicy Z.C. P., zatrudnieni ze względu na wysokie kwalifikacje merytoryczne.

Dowody: umowa o zakazie konkurencji z I. L. (k. 158-160);

umowa o zakazie konkurencji z I. J. (k. 161-163);

umowa o zakazie konkurencji z A. D. (k. 164-166);

umowa o zakazie konkurencji z A. M. (k. 167-170);

umowa o zakazie konkurencji z B. F. (k. 171-173);

umowa o zakazie konkurencji z P. J. (2) (k. 174-176);

umowa o zakazie konkurencji z W. W. (1) (k. 177-179);

umowa o zakazie konkurencji z B. K. (k. 180-182).

przesłuchanie powoda K. J. (1) (k. 523v-526v, 532);

przesłuchanie powoda W. N. (k. 527-529, 532);

przesłuchanie powódki A. P. (k. 529v-531, 532).

W roku 2015 i w latach wcześniejszych członkowie zarządu Z.C. P., dyrektorzy i inne osoby pełniące wysokie stanowiska kierownicze, otrzymali karty płatnicze, które mogli wykorzystywać w celu dokonywania płatności za wydatki służbowe, w szczególności wydatki dokonywane w czasie podróży służbowych.

W 2015 roku K. J. (1) polecił działowi audytu wewnętrznego przeprowadzenie audytu kontrolującego wydatki osób korzystających ze służbowych kart płatniczych. Kontroli w ramach tego audytu zostały poddane kontroli wszystkie osoby, korzystające z kart, oprócz członków zarządu. (...) został wykonany przez I. M. - kierownika działu audytu wewnętrznego oraz J. R. - zatrudnioną na stanowisku specjalista ds. audytu wewnętrznego. Wyniki audytu zostały przedstawione K. J. (1), po czym uznał on, że system ten funkcjonuje prawidłowo, skala tego typu wydatków, które były pokazane w raporcie z audytu, jest minimalna, można było więc uznać, że proces kontroli tych wydatków prowadzony jest właściwie i nie ma potrzeby wprowadzania żadnych zmian.

Dowody: zeznania świadka I. M. (k. 286v-289v, 293);

zeznania świadka J. R. (k. 289v-291v, 293);

przesłuchanie powoda K. J. (1) (k. 523v-526v, 532).

Zasady korzystania ze służbowych kart płatniczych określała procedura używania kart z 2013 roku, był to dokument opracowany przez spółkę GrupA (...) S.A. W dokumencie tym był zapis, że karta służy wyłącznie do celów służbowych. Dla wszystkich użytkowników było jasne, że karta płatnicza nie może być wykorzystywana do celów prywatnych. O ile zdążył się przypadek, że któryś z użytkowników zapłacił kartą służbową za prywatny wydatek, to musiał wydatkowane kwoty spółce Z.C. P. zwrócić.

Dowody: zeznania świadka I. M. (k. 286v-289v, 293);

zeznania świadka J. R. (k. 289v-291v, 293);

K. J. (1) W. N. i A. P. pozostawali członkami zarządu Z.C. P. do dnia 7 kwietnia 2016 r.

Od 9 kwietnia 2016 r. prezesem zarządu spółki został W. W. (2). Jednocześnie od połowy grudnia 2016 r. pozostaje on prezesem zarządu Grupy (...) S.A. W miesiącu marcu 2016 r. był on natomiast członkiem rady nadzorczej spółki Z.C. P..

Dowód: przesłuchanie prezesa zarządu pozwanej W. W. (2) (k.558v-562, 564).

Po objęciu funkcji prezesa zarządu W. W. (2) - w dniu 11 kwietnia 2016 r. - polecił działowi audytu wewnętrznego uzupełnienie audytu kontrolującego wydatki osób korzystających z kart służbowych o kontrolę wydatków byłych członków zarządu.

W wyniku kontroli powstał „Raport końcowy z audytu” z października 2016 r. W raporcie ustalono, że K. J. (1), W. N. i A. P. wykorzystując służbowe karty płatnicze nie zawsze ściśle odnotowywali cel wydatków dokonywanych w taki sposób. Obowiązująca w spółce procedura zakładała jednak, że osoba korzystająca z karty kredytowej podawała swojej własnej sekretarce bądź asystentce rodzaj dokonanego wydatku, a następnie ta sekretarka bądź asystentka, a więc osoba zależna od osoby korzystającej z karty, opisywała w systemie komputerowym charakter wydatku. Do opisu załączony był dokument księgowy w postaci faktury, rachunku, paragonu. Zdarzało się jednak, że cel wydatków dokonywanych w taki sposób nie zawsze był szczegółowo określany przez osoby korzystające z kart kredytowych.

Wówczas osoba wprowadzająca rodzaj wydatku do systemu komputerowego poprzestała na ogólnikowym opisie, podanym przez swojego przełożonego, korzystającego z karty kredytowej.

Kartami tymi dokonywano m.in. płatności za prezenty i upominki wręczane następnie kontrahentom, czy też innym osobom, z którymi spotykali się członkowie zarządu podczas prowadzonych negocjacji. Tego typu przedmioty mogły być bądź z góry zakupione przez spółkę z przeznaczeniem na upominki (na ogół były wówczas to wówczas przedmioty opatrzone zapisem czy wydrukiem logo spółki), mogły być też doraźnie zakupywane przez osoby uczestniczące w negocjacjach, także podczas podróży zagranicznych. Członkowie zarządu odbywali wiele podróży zagranicznych, gdzie spotykali się np. z przedstawicielami władz Senegalii negocjując zawarcie umowy, która miała dać spółce Z.C. P. prawa do tamtejszego złoża fosforytu, czy też odbywali podróże w obrębie Polski, podczas których była potrzeba dokonywania tego typu wydatków (np. zegarek dla jednej z takich osób, zakupiony przez K. J. (1)).

Członkowie zarządu spółki po dokonaniu takiego wydatku nie podawali swoim sekretarkom/asystentkom szczegółów dotyczących obdarowanej osoby ani rodzaju spotkania, uważali bowiem, że jest to objęte ścisłą tajemnicą handlową, a wprowadzenie tych informacji do systemu komputerowego spółki, do którego dostęp ma wiele osób, nie pozwoli na zachowanie tej tajemnicy. W audycie wykonanym przez I. M. oraz J. R. tego typu wydatki zostały zakwestionowane jako takie, gdzie brakuje "celu spotkania i osoby kontrahenta".

Podczas czynności związanych z przeprowadzeniem audytu wykonujące audyt pracownice rozmawiały z W. N. i A. P., przy czym oboje stanowczo twierdzili, że wszystkie wydatki, także te niedokładnie opisane, zostały przez nich dokonane w celach służbowych. Na takim samym stanowisku stał K. J. (1), jednakże uważał on przy tym, że nie ma obowiązku tłumaczyć się z tych wydatków nikomu innemu, jak tylko radzie nadzorczej spółki, dlatego nie stawiał się na wezwanie pracownic wykonujących audyt wewnętrzny. Członkowie zarządu uważali jednocześnie, że wydatki dokonywane kartami kredytowymi na prezenty i inne cele w skali wszystkich wydatków spółki są tak niewielkie, że mogą być uznane za nieistotne.

Dowody: zeznania świadka I. M. (k. 286v-289v, 293);

zeznania świadka J. R. (k. 289v-291v, 293);

„Raport końcowy z audytu” (k. 278);

przesłuchanie powoda K. J. (1) (k. 523v-526v, 532);

przesłuchanie powoda W. N. (k. 527-529, 532);

przesłuchanie powódki A. P. (k. 529v-531, 532).

Na dzień 30 czerwca 2016 r. zwołane zostało Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy Z.C. P..

F akt niesporny

Przed Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniem Akcjonariuszy Z.C. P. zostało sporządzone sprawozdanie zarządu z działalności spółki za okres 12 miesięcy kończących się 31 grudnia 2015 r. oraz jednostkowe sprawozdanie finansowe za okres 12 miesięcy kończących się 31 grudnia 2015 r., przygotowane zgodnie z międzynarodowymi standardami sprawozdawczości finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską.

(...) sp. z o.o. w W. - sporządził opinię i raport, zgodnie z którymi sprawozdania odpowiadają prawu.

Dowody: „Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy (...) S.A. za okres 12 miesięcy kończący się 31 grudnia 2015 roku” (k. 47-76);

„Jednostkowe sprawozdanie finansowe za okres 12 miesięcy kończących się 31 grudnia 2015 roku przygotowane zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej, które zostały zatwierdzone przez Unię Europejską” (k. 77-124);

„Opinia i Raport Niezależnego (...) obrotowy kończący się 31 grudnia 2015 r.” (k. 125-126v);

„Raport uzupełniający z badania jednostkowego sprawozdania finansowego Rok obrotowy kończący się 31 grudnia 2015 r.” (k. 127-131).

Rada Nadzorcza spółki Z.C. P. uchwałami podjętymi 2 czerwca 2016 r. zweryfikowała swoje wcześniejsze stanowisko co do udzielenia absolutorium członkom zarządu w ten sposób, by zarekomendować Walnemu Zgromadzeniu nieudzielenie absolutorium, a także zweryfikowała swoje wcześniejsze stanowisko co do podziału zysku netto za 2015 r. W uchwale nr (...), podjętej w tym przedmiocie, Rada Nadzorcza wskazała, że wskutek ujawnienia błędu istotnego sprawozdania finansowego spółki za 2015 r. jak i sprawozdania skonsolidowanego grupy kapitałowej rada uznaje, że błąd ten ma wpływ na zysk spółki i dlatego rada zarekomendowała, aby nie przeznaczać zysku do podziału między akcjonariuszy. Rada Nadzorcza zweryfikowała też swoją – poprzednio pozytywną – opinię co do przedłożonych jej sprawozdań za rok 2015.

Dowody: uchwała RN Z.C. P. nr 223/VI/16 (k. 269);

uchwała RN Z.C. P. nr (...) (k. 270);

uchwała RN Z.C. P. nr (...) (k. 271);

uchwała RN Z.C. P. nr (...) (k. 272);

uchwała RN Z.C. P. nr (...) (k. 273);

uchwała RN Z.C. P. nr (...) (k. 274-274v);

uchwała Komitetu Audytu Z.C. P. nr (...) (k. 275-275v);

uchwała Komitetu Audytu Z.C. P. nr (...) (k. 276).

Dnia 30 czerwca 2016 r. zarząd spółki Grupa (...) S.A. w T. podjął uchwałę w przedmiocie udzielenia pełnomocnictwa K. R. do reprezentowania spółki na Zwyczajnym Walnym Zgromadzeniu Z.C. P., zwołanym na dzień 30 czerwca 2016 r., oraz do głosowania przeciw uchwałom w sprawie udzielenia absolutorium członkom zarządu Z.C. P. z wykonywania obowiązków w roku obrotowym 2015.

W protokole z posiedzenia zarządu zapisano, że w wyniku dyskusji wzięto pod uwagę stanowisko zarządu Z.C. P., iż korekty błędów wskazanych w raporcie bieżącym nr (...) zostaną wykazane w sprawozdaniach finansowych za przyszłe okresy. W kwestii absolutorium dla członków zarządu Z.C. P. z wykonywania przez nich obowiązków w roku 2015, zarząd Grupa (...) S.A., biorąc pod uwagę stanowisko rady nadzorczej Z.C. P. z 2 czerwca 2016 r. dotyczące nieudzielenia absolutorium członkom zarządu spółki oraz rekomendację departamentu korporacyjnego nadzoru właścicielskiego o głosowaniu przeciwko projektowi uchwały w sprawie udzielenia absolutorium członkom zarządu za rok 2015, przychylił się do tej ostatniej rekomendacji, poprzez oddanie pięciu głosów "za", przy jedynym głosie "wstrzymującym się".

Dowód: uchwała zarządu Grupy (...) S.A. w T. oraz wyciąg z posiedzenia zarządu z 29-30.06.2016 (k. 482-484).

Dnia 30 czerwca 2016 r. w siedzibie Z.C. P. odbyło się Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy spółki Grupa (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P., które zostało zaprotokołowane w formie aktu notarialnego (rep. A nr (...)) przez notariusz M. H..

Na Walnym Zgromadzeniu na 75.000.000 akcji uczestniczyło ośmiu akcjonariuszy reprezentujących 71.540.353 akcje, w tym: Agencja Rozwoju Przemysłu S.A. w W. (6.607.966 akcji), Grupa (...) S.A. w T. (49.500.000 akcji), K. J. (1) (10 akcji), W. N. (10 akcji), Otwarty Fundusz Emerytalny (...) (11.673.000 akcji), M. P. (1) (10 akcji), A. S. (1 akcja), Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Skarbu Państwa (3.759.356 akcji). Na każdą akcję przypadał jeden głos. Zaprotokołowano też, że w zgromadzeniu nie bierze udziału biegły rewident, który został skutecznie powiadomiony, lecz nie jest znana przyczyna jego nieobecności.

Na początku Walnego Zgromadzenia między uczestnikami zawiązała się dyskusja co do udziału mediów w Walnym Zgromadzeniu, Przewodniczący Walnego Zgromadzenia wyraził wątpliwość co do potrzeby ich uczestniczenia bowiem informacje, o których będzie mowa mogą mieć walor informacji poufnych czy też zastrzeżonych i zaproponował podjęcie uchwały porządkowej w tej kwestii. Akcjonariusz A. S. zgłosił zaś zastrzeżenie co do potrzeby głosowania tej uchwały z uwagi na § 5 regulaminu Walnego Zgromadzenia, który stanowi, że na Walnych Zgromadzeniach mogą być obecni przedstawiciele mediów. Ostatecznie Walne Zgromadzenie podjęło uchwałę nr 2 w sprawie wykluczenia udziału mediów, za którą oddano 49.500.000 głosów, 1 przeciw oraz 22.040.322 wstrzymujące się. A. S. oświadczył zaś, że zgłasza sprzeciw co do tej uchwały. W. N., K. J. (1) oraz A. P. jako pełnomocnik M. P. (1) oświadczyli zaś, że nie głosują nad tą uchwałą, gdyż uważają, że głosowanie jest bezprawne.

W dalszej części Walnego Zgromadzenia nie uczestniczył nikt poza przewodniczącym, akcjonariuszami (ewentualnie ich pełnomocnikami), obecnym prezesem zarządu, przewodniczącym i wiceprzewodniczącym Rady Nadzorczej, główną księgową Z. C. P. oraz protokołującym notariuszem. Uchwałą nr 3 przyjęto porządek obrad Walnego Zgromadzenia, który obejmował m.in. w pkt. 5 rozpatrzenie sprawozdania zarządu z działalności Z.C. P. w roku obrotowym 2015, jednostkowego sprawozdania finansowego spółki za rok obrotowy 2015 oraz wniosku zarządu w sprawie podziału zysku za rok obrotowy 2015; w pkt. 6 rozpoznanie sprawozdań Rady Nadzorczej Z.C. P., w tym dotyczących: oceny jednostkowego sprawozdania finansowego za rok obrotowy 2015, sprawozdania zarządu z działalności spółki w roku obrotowym 2015, wniosku zarządu dotyczącego podziału zysku, oceny sposobu wypełniania przez spółkę obowiązków informacyjnych dotyczących stosowania zasad ładu korporacyjnego przyjętych przez spółkę za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r., działalności Rady Nadzorczej, oceny sytuacji Z.C. P. w 2015 r. z uwzględnieniem oceny systemu kontroli wewnętrznej, zarządzania ryzykiem, compliance oraz funkcji audytu wewnętrznego, czy oceny racjonalności prowadzonej przez Z.C. P. działalności sponsoringowej, charytatywnej, lub innej o zbliżonym charakterze; w pkt. 7 podjęcie uchwały w sprawie zatwierdzenia sprawozdań zarządu z działalności Z.C. P. w roku obrotowym 2015; w pkt. 8 podjęcie uchwały w sprawie zatwierdzenia jednostkowego sprawozdania finansowego spółki za rok obrotowy 2015; w pkt. 9 podjęcie uchwały w sprawie podziału zysku netto za rok obrotowy 2015; w pkt. 10 rozpoznanie sprawozdania zarządu z działalności Grupy (...) S.A. w roku obrotowym 2015 oraz skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy (...) za rok obrotowy 2015; w pkt. 11 rozpoznanie sprawozdania Rady Nadzorczej z oceny skonsolidowanego sprawozdania Grupy (...); w pkt. 12 podjęcie uchwały w sprawie zatwierdzenia sprawozdania zarządu z działalności Grupy (...) za rok obrotowy 2015; w pkt. 13 podjęcie uchwały w sprawie zatwierdzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy (...) za rok obrotowy 2015; w pkt. 14 podjęcie uchwał w sprawie udzielenia członkom zarządu Z.C. P. absolutorium z wykonania przez nich obowiązków w roku 2015; w pkt. 15 podjęcie uchwał w sprawie udzielenia członkom Rady Nadzorczej absolutorium z wykonania przez nich obowiązków w roku 2015.

Następnie przystąpiono do realizacji punktu 5, 6 i 7 porządku obrad. Po zabraniu głosu przez prezesa zarządu W. N. zadał m.in. pytanie dotyczące tego, że w uchwale Rady Nadzorczej nr (...) z 2 czerwca 2016 r. w sprawie weryfikacji wniosków i oceny w zakresie dotyczącym sprawozdań finansowych i działalności spółki i Grupy (...) z 2015 r. stwierdzono, że wskutek ujawnienia błędu istotnego sprawozdania finansowego spółki za 2015 r. Rada Nadzorcza uznaje za uzasadnione uznanie tych sprawozdań za obarczone błędem i zmienia swoją rekomendację zgodnie z § 1 ust. 2 tej uchwały. Uzyskał przy tym odpowiedź, że obowiązuje rekomendacja z 7 kwietnia 2016 r. i Rada Nadzorcza nie zmienia rekomendacji o przeznaczeniu zysku netto na kapitał zapasowy.

Uchwałą nr 5 Walne Zgromadzenie postanowiło jednogłośnie zatwierdzić sprawozdanie zarządu z działalności Z.C. P. za okres 12 miesięcy kończący się 31 grudnia 2015 r. Podobnie jednogłośnie uchwałą nr 6 postanowiło zatwierdzić jednostkowe sprawozdanie finansowe Z.C. P. za okres 12 miesięcy kończący się 31 grudnia 2015 r. obejmujące jednostkowy rachunek zysków i strat oraz inne całkowite dochody za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r., wykazujący zysk netto w kwocie 168.788.000 zł oraz zyski i straty oraz inne całkowite dochody ogółem w kwocie 168.094.000 zł, jednostkowe sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2015 r., które po stronie aktywów i pasywów wykazuje sumę 2.012.843.000 zł, jednostkowe sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r., wykazujące zwiększenie kapitału własnego o kwotę 126.094.000 zł, jednostkowe sprawozdanie z przepływów pieniężnych za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r. wykazujące przepływy pieniężne netto, razem w kwocie 25.296.000 zł, informację dodatkową do jednostkowego sprawozdania finansowego, obejmującą opis ważniejszych stosowanych zasad rachunkowości i noty objaśniające.

Z kolei uchwałą nr 7 Walne Zgromadzenie postanowiło (przy 67.780.966 głosach za i 3.759.387 głosach przeciw) po zapoznaniu się z opinią Rady Nadzorczej w sprawie proponowanego przez zarząd podziału zysku osiągniętego w roku obrotowym 2015 o nieprzeznaczeniu zysku do podziału na dywidendę między akcjonariuszy i przekazaniu zysku za rok obrotowy 2015 w całości na kapitał zapasowy. A. S., W. N., K. J. (1) i A. P. jako pełnomocnik M. P. (1) oświadczyli, że zgłaszają sprzeciwy.

Następnie Walne Zgromadzenie przeszło do realizacji punktów 10 i 11 porządku obrad i podjęło jednogłośnie uchwałę nr 8, którą po rozpatrzeniu i zapoznaniu się z opinią Rady Nadzorczej postanowiło zatwierdzić sprawozdanie zarządu z działalności Grupy (...) S.A. za okres 12 miesięcy kończący się 31 grudnia 2015 r., a także uchwałą nr 9 postanowiło zatwierdzić skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy (...) za okres 12 miesięcy kończących się 31 grudnia 2015 r. obejmujące skonsolidowany rachunek zysków i strat oraz inne całkowite dochody za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r. wykazujący zysk netto w kwocie 164.789.000 zł oraz zyski i straty oraz inne całkowite dochody ogółem w kwocie 162.674.000 zł, skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej sporządzone na dzień 31 grudnia 2015 r., które po stronie aktywów i pasywów wykazuje sumę 2.184.704.000 zł, skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r. wykazujące zwiększenie kapitału własnego o kwotę 120.674.000 zł, skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych za rok obrotowy od 1 stycznia do 31 grudnia 2015 r. wykazujące przepływy pieniężne netto, razem w kwocie 40.391.000 zł, informację dodatkową do skonsolidowanego sprawozdania finansowego, obejmującą opis ważniejszych stosowanych zasad rachunkowości i noty objaśniające.

Następnie Walne Zgromadzenie przeszło do realizacji punktu 14 porządku obrad. W. N. zapytał Radę Nadzorczą, czy w związku z tym, że rekomendacja co do zatwierdzenia sprawozdania zarządu była pozytywna, to czy (...) zmieniła rekomendację co do nieudzielenia absolutorium i uzyskał odpowiedź od A. T., że nie z uwagi na to, że prowadzonych jest nadal kilka kontroli i istnieje wiedza o wynikach niektórych z nich. Następnie A. S. zapytał zarząd jakie kontrole są prowadzone w spółce za rok 2015 i kiedy można spodziewać się ich upublicznienia, zaś prezes zarządu odpowiedział, że kontrole są prowadzone, a o wynikach podmioty zewnętrzne i akcjonariusze zostaną powiadomieni zgodnie z przepisami prawa. A. S. pytał też, czy są gotowe jakiegokolwiek raporty, które uzasadniają nieudzielenie absolutorium, zaś prezes zarządu odparł, że udzieli odpowiedzi na piśmie zgodnie z art. 428 § 2 k.s.h.

Następnie przewodniczący poddał pod głosowanie uchwałę nr 10 w sprawie udzielenia absolutorium członkowi zarządu K. J. (1) ze sprawowania funkcji w 2015 r., w której treści wskazano, że „Udziela się Panu K. J. (1) absolutorium z wykonania obowiązków Prezesa Zarządu spółki Grupa (...) S.A. VI wspólnej kadencji w okresie od 1 stycznia 2015 r. do 26 czerwca 2015 r. oraz wykonania obowiązków Prezesa Zarządu spółki Grupa (...) S.A. VII wspólnej kadencji w okresie od 27 czerwca do 31 grudnia 2015 r.”

W głosowaniu tajnym na 71.540.343 głosy **za** oddano 21 głosów, **przeciw** – 49.500.000 głosów, a **wstrzymały** się 22.040.322 głosy. Przewodniczący stwierdził, że akcjonariusz K. J. (1) nie brał udziału w głosowaniu nad uchwałą oraz, że uchwała nie została podjęta. A. S., W. N., K. J. (1) i A. P. oświadczyli, że zgłaszają sprzeciwy.

Przewodniczący w dalszej kolejności poddał pod głosowanie uchwałę nr 11 w przedmiocie udzielenia absolutorium ze sprawowania funkcji członka zarządu w roku 2015 R. K., która również nie została podjęta z uwagi na nieosiągnięcie wymaganej liczby głosów za.

Następnie pod głosowanie poddano uchwałę nr 12 w sprawie udzielenia absolutorium z pełnienia funkcji członka zarządu W. N. w 2015 r., w której treści wskazano, że „Udziela się Panu W. N. absolutorium z wykonania obowiązków Wiceprezesa Zarządu spółki Grupa (...) S.A. VI wspólnej kadencji w okresie od 1 stycznia 2015 r. do 26 czerwca 2015 r. oraz z wykonania obowiązków Wiceprezesa Zarządu spółki Grupa (...) S.A. VII wspólnej kadencji w okresie od 27 czerwca 2015 r. do 31 grudnia 2015 r.”.

W głosowaniu tajnym na 71.540.343 głosy **za** oddano 21 głosów, **przeciw** – 49.500.000 głosów, a **wstrzymały** się 22.040.322 głosy. Przewodniczący stwierdził, że akcjonariusz W. N. nie brał udziału w głosowaniu nad uchwałą i że uchwała nie została podjęta. K. J. (1), A. P. i A. S. oświadczyli, że zgłaszają sprzeciwy.

Poddana pod głosowanie w dalszej kolejności uchwała nr 13 dotyczyła udzielenia absolutorium ze sprawozdania funkcji członka zarządu w roku 2015 przez A. P.. W jej treści wskazano, że „Udziela się Pani A. P. absolutorium z wykonania obowiązków Wiceprezesa Zarządu spółki Grupa (...) S.A. VI wspólnej kadencji w okresie od 1 stycznia 2015 r. do 26 czerwca 2015 r. oraz z wykonania obowiązków Wiceprezesa Zarządu spółki Grupa (...) S.A. VII wspólnej kadencji w okresie od 27 czerwca 2015 r. do 31 grudnia 2015 r.”.

W głosowaniu tajnym oddano 71.540.343 głosy w tym **za** – 21 głosów, **przeciw** – 49.500.000 głosów, a **wstrzymało** się 22.040.322 głosy. Przewodniczący stwierdził, że uchwała nie została podjęta. A. S., W. N. i K. J. (1) oświadczyli, że zgłaszają sprzeciwy.

Następnie z uwagi na brak wymaganej większości głosów nie zostały podjęte uchwały nr 14, nr 15, nr 16, nr 17, nr 18, nr 19 i nr 20 w przedmiocie udzielenia absolutorium z a rok 2015 członkom Rady Nadzorczej. Uchwałami nr 21, nr 22, nr 23, nr 24, nr 25 i nr 26 powołano członków Rady Nadzorczej na VII wspólną kadencję. Na tym porządek obrad Walnego Zgromadzenia został wyczerpany.

Dowód: protokół zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy Z.C.. (...) S.A. – rep. A nr (...) (k. 31-46v).

Spółka Z.C. P. obciążyła K. J. (2), W. N. i A. P. kwotą wydatków dokonanych z użyciem służbowych kart płatniczych, które jej zdaniem nie miały związku z wykonywaniem działalności członków zarządu. Wystawione zostały w związku z tym noty obciążeniowe z 8 sierpnia 2016 r., na kwoty: 558.762,78 zł wobec K. J. (2), 216.143,77 zł wobec W. N., 119.310,08 zł wobec A. P.. W notach wskazano, że osoba, do której adresowana jest nota, została szczegółowo poinformowana, że należy opisać wydatki: w zakresie usług gastronomicznych poprzez wskazanie celu oraz kontrahenta, w którym odbyło się spotkanie, w zakresie upominków - poprzez wskazanie celu oraz kontrahenta, któremu wręczono upominek. W notach wskazano również, że w przypadku usług gastronomicznych i upominków wyszczególnionych w załącznikach do not taki opis wydatków nie został dokonany.

Należności z not obciążeniowych wystawionych 8 sierpnia 2016 r. spółka Z.C. P. potrącała z odszkodowania członków zarządu, przysługującego im na mocy umowy o zakazie konkurencji po ustaniu stosunku pracy. Odszkodowania tego nie zaczęła jednak wypłacać również po potrąceniu całej kwoty uważanych za niezasadne wydatków. Prezes zarządu W. W. (2) ma świadomość tego stanu rzeczy, uważa jednak, że wypłacanie tych odszkodowań jest nieuzasadnione, spółka godzi się bowiem na pozostawanie w opóźnieniu z płatnościami z tego tytułu, ponieważ w przyszłości będzie dochodzić roszczeń przeciwko byłym członkom zarządu, z którymi należności wynikające z umów o zakazie konkurencji będą potrącane.

Dowody: nota obciążeniowa z 8.08.2016 r. z załącznikami wobec K. J. (1) (k. 183-194);

nota obciążeniowa z 8.08.2016 r. z załącznikami wobec W. N. (k. 195#205);

nota obciążeniowa z 8.08.2016 r. z załącznikami wobec A. P. (k. 206-213);

przesłuchanie powoda K. J. (1) (k. 523v-526v, 532);

przesłuchanie powoda W. N. (k. 527-529, 532);

przesłuchanie powódki A. P. (k. 529v-531, 532).

przesłuchanie prezesa zarządu pozwanej W. W. (2) (k.558v-562, 564).

Dnia 3 lipca 2017 r. odbyło się Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy spółki Grupa (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w P..

Podjęte zostały m.in. uchwały nr 33, 34, 36 w przedmiocie wyrażenia zgody na dochodzenie roszczeń, kolejno w stosunku do: K. J. (1), W. N., A. P., z tytułu naprawienia szkód wyrządzonych przez nich spółce przy sprawowaniu zarządu.

Dowody: uchwała nr 33 z 03.07.2017 r. (k. 555);

uchwała nr 34 z 03.07.2017 r. (k. 554);

uchwała nr 36 z 03.07.2017 r. (k. 553).

Sąd zważył, co następuje:

W niniejszej sprawie powodowie wskazali w pozwie, że dochodzą roszczeń z tytułu naruszenia ich dóbr osobistych, a dla powództwa podstawę prawną stanowi art. 24 § 1 k.c., domagali się bowiem „zobowiązania pozwanej na podstawie art. 24 § 1 k.c. do złożenia oświadczeń woli o udzieleniu absolutorium każdemu z powodów” oraz „nakazania pozwanej zapłaty kwoty 100.000 zł na rzecz Domu Dziecka w P.”. Naruszenia ich dóbr osobistych (ostatecznie sprecyzowanych jako cześć, a nie dobre imię) upatrywali w niepodjęciu przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanej spółki uchwał w przedmiocie udzielenia im absolutorium ze sprawowania funkcji członków zarządu w roku obrotowym 2015 (tak pozytywnej – o udzieleniu absolutorium, jak i negatywnej – o nieudzieleniu absolutorium).

Bezprawność takiego naruszenia miała ich zdaniem wynikać z art. 395 § 2 pkt 3 k.s.h., a usunięcie wskazanego naruszenia miało zaś zgodnie z ich pierwszym żądaniem wskazanym w pozwie nastąpić wskutek zobowiązania pozwanej do złożenia w trybie art. 64 k.c. oświadczeń woli o udzieleniu absolutorium każdemu z powodów ze sprawowania funkcji członków zarządu w 2015 r. Zgodnie zaś z drugim żądaniem pozwu żądaniem pozwu skutki tego naruszenia miały zostać usunięte poprzez zapłatę przez pozwaną spółkę odpowiedniej sumy (100.000 zł) na wskazany przez powodów cel społeczny (Dom Dziecka w P.).

Tak sformułowane przez powodów żądania nie mogły zostać uwzględnione, wobec czego powództwo podlegało oddaleniu. Co istotne za oddaleniem powództwa przemawiały przede wszystkim kwestie prawne, w tym ustawowa konstrukcja roszczeń o usunięcie skutków naruszenia dóbr osobistych dochodzonych na podstawie art. 24 § 1 k.c.

Kwestie związane z okolicznościami faktycznymi niniejszej sprawy miały wobec tego drugorzędne znaczenie, ale jednocześnie zaznaczyć trzeba, że strony co do samego przytoczenia faktów w zasadzie nie pozostawały w sporze, zaś spór ten skupiał się już na ocenie (tak prawnej, jak i ekonomicznej) tych faktów. Niesporne było przy tym, że uchwały w przedmiocie udzielenia absolutorium nie zostały podjęte z uwagi na brak wymaganej liczby głosów „za”, jednak stali na stanowisku, że głosowanie „przeciw” czy „wstrzymanie się” od głosu było bezpodstawne wobec prawidłowego wykonywania przez nich swoich zadań w okresie objętym uchwałami. Zaznaczyć trzeba, że co do tej oceny między stronami zarysowały się jednak zasadniczo trzy pola sporu, i tak: powodowie nie kwestionowali tego, że pozwana spółka, w okresie sprawowania przez nich mandatu, podejmowała czynności zmierzające do

zabezpieczenia sobie praw do złóż fosforytów w Senegal, odmiennie jednak od pozwanej uważali, że inwestycja ta była korzystna dla spółki, a nadto realizując ją dochowali wszelkich reguł staranności zasięgając uprzednio opinii podmiotów zawodowo zajmujących się doradztwem ekonomicznym i prawnym (co z kolei nie było kwestionowane przez pozwaną). Powodowie nie kwestionowali także i tego, że w okresie kiedy pełnili funkcję członków zarządu zarząd ten zawarł szereg umów o zakazie konkurencji ze swoimi pracownikami w zamian za roczne (płatne co miesiąc) odszkodowanie z tego tytułu w wysokości dotychczasowego wynagrodzenia osoby objętej zakazem, a nadto przyznawali, że motywacją do zawarcia tych umów było zniechęcenie nowego zarządu do rozwiązania z tymi osobami umowy o pracę, gdyż uważali, że są to dobrzy menadżerowie pracujący z pożytkiem dla spółki. Wreszcie powodowie nie kwestionowali tego, że dokonywali zakupów płacąc służbowymi kartami płatniczymi i że cel takich wydatków nie zawsze był szczegółowo wskazywany. Przyznawali także, iż za pomocą tych kart kupowali m.in. „upominki” dla kontrahentów i innych osób, z którymi się spotykali w ramach wykonywania funkcji członków zarządu, czy też płacili za usługi gastronomiczne wyświadczone przy okazji takich spotkań. Uważali jednak, że wydatki te były dokonywane dla dobra spółki, a ponadto stanowiły niewielką część wydatków spółki, jakie ponosi ona w związku ze swoją działalnością.

Jak już jednak wskazano te okoliczności faktycznie nie miały decydującego wpływu na rozstrzygnięcie sprawy, a to z uwagi na to, iż wbrew stanowisku powodów we wskazanych przez nich przepisach nie zostały zawarte normy prawne, które mogłyby być podstawą do uwzględnienia pozwu – co więcej brak jest takich norm, które można by było zastosować w niniejszej sprawie bez naruszenia skierowanego do Sądu orzekającego w sprawie zakazu *ne eat iudex ultra petita partium*, wyrażonego w art. 321 § 1 k.p.c.

Zgłoszone przez powodów na pierwszym miejscu żądanie zostało sformułowane następująco: ***zobowiązanie pozwanej na podstawie art. 24 § 1 k.c. do złożenia oświadczeń woli o udzieleniu absolutorium.***

Jest to niedopuszczalny sposób sformułowania żądania na tle art. 24 § 1 k.c., co ma decydujące znaczenie dla oddalenia powództwa w tym zakresie, niezależnie od innych omówionych niżej przyczyn prawnej bezpodstawności żądań powodów. Przede wszystkim wskazać trzeba, że o ile tylko ustawodawca przewiduje możliwość dochodzenia zastępczego oświadczenia woli w odniesieniu do uchwał organów osób prawnych, wówczas taka możliwość jest wprost w przepisach uregulowana, czego ustawodawca nie uczynił jednak w odniesieniu do spółek prawa handlowego (o czym szczegółowo niżej, na tle art. 108 b § 4 i 5 ustawy z 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze).

W art. 24 § 1 k.c. uregulowano żądanie usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu: ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

Podstawą pierwszego roszczenia powodów jest przy tym zdanie drugie zacytowanej jednostki redakcyjnej, bowiem w ich ocenie do naruszenia ich czci już miało dojść wskutek niepodjęcia uchwały w przedmiocie udzielenia im absolutorium. Wątpliwość interpretacyjna w przypadku odczytywanej z tego przepisu normy prawnej dotyczy znaczenia słów użytych przez ustawodawcę do określenia przykładowego sposobu usunięcia skutków naruszenia w postaci „złożenia oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie”, a to z uwagi na to, że powodowie uważali, iż przez oświadczenie to należy rozumieć także oświadczenie woli o udzieleniu absolutorium złożone w trybie art. 64 k.c. (a zatem w drodze orzeczenia sądu stwierdzającego obowiązek danej osoby do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, które zastępuje to oświadczenie), zaś pozwana takie rozumienie tego przepisu kwestionowała.

Doktryna na tle „oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie”, o którym mowa w art. 24 § 1 k.c. zgodnie milczy, ażeby przez oświadczenie to można było rozumieć oświadczenie z art. 64 k.c. Przede wszystkim wskazuje bowiem w tym zakresie na złożenie oświadczenia, którego przedmiotem jest sprostowanie nieprawdziwych informacji, czy też przeproszenie pokrzywdzonego [por. P. S., komentarz do art. 24 k.c. w: red. K. O., Kodeks cywilny. K., Legalis 2017; P. M., komentarz do art. 24 k.c. w: red. E. G., P. M., Kodeks cywilny. K., W. 2016, L.; P.-L., komentarz do art. 24

k.c. w: red. M. G., Kodeks cywilny. T. K.. Art. 1-449¹¹, W. 2016, L.; M. P., D. osobiste i ich ochrona w: red. M. S., Prawo cywilne – część ogólna, System Prawa Prywatnego, T. 1, W. 2012, str. (...)– (...)]. Ponadto nie wskazuje również na możliwość zastąpienia w trybie art. 64 k.c. oświadczenia walnego zgromadzenia o udzieleniu absolutorium, w zakresie prawa spółek kapitałowych przewidując zastosowanie tego przepisu jedynie, gdy strony zawarłyby wcześniej umowę przedwstępną, w której zobowiązałyby się do zawiązania spółki umową przyrzeczoną. Zaznaczenia wreszcie wymaga, że art. 64 k.c. odnoszony jest w doktrynie przede wszystkim do umów [por. G. J., (...) spółki z o.o. w: red. S., Prawo spółek kapitałowych, System Prawa Prywatnego, T. 17A, W. 2015, str. 184-185; P. S., komentarz do art. 64 k.c. w: red. K. O., Kodeks cywilny. K., Legalis 2017; P. M., komentarz do art. 64 k.c. w: red. E. G., P. M., Kodeks cywilny. K., W. 2016, L.; G., komentarz do art. 64 k.c. w: red. M. G., Kodeks cywilny. T. K.. Art. 1-449¹¹, W. 2016, L.].

W orzecznictwie – jak już wskazano – wyrażany jest z kolei pogląd, że Sąd **nie może** w zakresie udzielenia (bądź nieudzielenia) absolutorium zastępować członków organu właścicielskiego osoby prawnej (członków wspólnoty mieszkaniowej, wspólników, akcjonariuszy) [por. wyrok SA w Szczecinie z 6.02.2014 r. w sprawie I ACa 719/13].

Należy również stanowczo podkreślić, że decyzja w przedmiocie absolutorium uwarunkowana jest od subiektywnej oceny, jaką na podstawie dostępnych mu danych buduje w sobie każdy z akcjonariuszy głosujących na walnym zgromadzeniu, a jednocześnie skoro absolutorium odzwierciedla **subiektywną** ocenę akcjonariuszy – to wyłączone jest właśnie orzeczenie Sądu, który wydając wyrok miałby zastąpić akcjonariuszy w dokonaniu tej oceny. Sąd może poddać jedynie ocenie prace zarządu pod kątem obiektywnym, jednakże istota absolutorium zawiera w sobie także wspomniany wyżej subiektywny element, którego Sąd wydający ewentualny wyrok w przedmiocie „udzielenia absolutorium” nie jest w stanie uwzględnić.

W orzecznictwie wobec tego przyjęto, że Sąd nie może zatem zastępować akcjonariuszy w ocenach zmierzających do udzielenia albo nieudzielenia absolutorium, zaś ewentualnej ochrony prawnej członek zarządu (rady nadzorczej, komisji rewizyjnej) może poszukiwać w powództwie o ochronę dóbr osobistych (jednak w przypadku uchwały wprost wyrażającej ocenę negatywną, tj. uchwały o nieudzieleniu absolutorium, a taka sytuacja w tej sprawie nie wystąpiła, mamy bowiem do czynienia z niepodjęciem uchwały o udzieleniu absolutorium) [por. wyrok SA w Szczecinie z 6.02.2014 r. w sprawie I ACa 719/13; wyrok SN z 19.10.2012 r. w sprawie V CSK 439/11].

Wspomniane w orzecznictwie powództwo o ochronę dóbr osobistych, wytoczone przez członka organu, któremu nie udzielono absolutorium, nie może więc sprowadzać się do niedopuszczalnego żądania zobowiązania do udzielenia absolutorium, członek organu może natomiast uzyskać ochronę **bez ingerowania w treść uchwały**. Taka forma ochrony w orzeczeniach Sądu Najwyższego jest akceptowana [por. odpowiednio orzeczenia Sądu Najwyższego: z dnia 6 grudnia 1972 r., II CR 370/72, OSCP 1973, nr 7-8, poz. 141, z dnia 19 października 2000 r., III CKN 866/98, OSNC 2001, nr 4, poz. 61, z dnia 19 grudnia 2002 r., II CKN 167/01].

Tym samym dopuszczana przez orzecznictwo ochrona dóbr osobistych osoby, której nie udzielono absolutorium, nie może polegać na wystąpieniu z powództwem o zobowiązanie osoby prawnej do złożenia oświadczenia woli o udzieleniu absolutorium (art. 64 k.c.), a jedynie na wystąpieniu z powództwem o "złożenie oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie", np. oświadczenie w temacie tego, że nieudzielenie absolutorium członkowi organu, czy też niepodjęcie uchwały w przedmiocie udzielenia absolutorium nie jest efektem negatywnej oceny jego umiejętności menedżerskich, ale następstwem innych, skonkretyzowanych przyczyn, bądź też oświadczenie w temacie tego, że uchwała została podjęta dyskrejonalnie, z pominięciem oczywistych faktów lub wbrew takim faktom, wynikającym z rocznych sprawozdań finansowych (przykładowe treści oświadczeń woli sformułowane zostały w oparciu o prezentowane - w orzecznictwie i doktrynie - poglądy na tle dopuszczalności naruszenia dobra osobistego w postaci czci członka zarządu spółki poprzez podjęcie uchwały o nieudzieleniu absolutorium, omówione szczegółowo niżej).

Wreszcie doktryna wprost neguje możliwość zastosowania art. 64 k.c. do uchwał, uznając, że uchwały stanowią rodzaj czynności prawnych dochodzących do skutku w rezultacie złożenia odrębnych samodzielnych oświadczeń woli, stąd należy przyjąć, że konstrukcja roszczenia opartego na art. 64 k.c., której celem jest uzyskanie wyroku zastępującego oświadczenie woli, nie przystaje do uchwał organów spółek będących czynnościami prawnymi

składającymi z indywidualnych oświadczeń woli wspólników, a skoro oświadczenia woli występują jedynie na etapie głosowania nad daną uchwałą, można przyjąć, że wyrok zastępujący oświadczenie woli mógłby odnosić się jedynie do **poszczególnych aktów głosowania** na walnych zgromadzeniach (zgromadzeniach wspólników) [por. A. K., Zastosowanie art. 64 k.c. do uchwał zgromadzeń wspólników, ius.focus listopad 2014; I. G., N. charakter uchwał organów spółek, Monitor Prawa Handlowego z 2013 r., Nr 4, str. 39-43; R. P., Prawny charakter absolutorium udzielanego członkom organów spółki kapitałowej, Monitor Prawniczy z 2005 r., Nr 1, L.].

Na tle tej sprawy jest to o tyle ważne, że z materiału dowodowego wynika, iż tylko jeden z akcjonariuszy w postaci Grupy (...) S.A. z siedzibą w T. (posiadającej 49.500.000 akcji i tyleż głosów - tj. 66%) głosował "przeciwko" uchwałom o udzieleniu absolutorium, pozostali akcjonariusze bądź to głosowali "za", bądź to "wstrzymali się" od głosu, przez co uchwały w przedmiocie udzielenia absolutorium nie zostały uchwalone.

Co istotne - jak sygnalizowano już na wstępie - ustawodawca wyraźnie wskazuje na możliwość dochodzenia zastępczego oświadczenia woli w odniesieniu do uchwał organów osób typu korporacyjnego tylko wówczas, gdy uznaje takie unormowanie za zasadne, czego potwierdzeniem jest regulacja art. **108 b § 4 i 5** ustawy z 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze. Przepisy ten stanowią:

§ 4. W razie niepodjęcia przez walne zgromadzenie dotychczasowej spółdzielni, w terminie określonym w § 3, uchwały o podziale spółdzielni, lub w razie podjęcia uchwały odmawiającej podziału, reprezentanci członków, którzy podjęli uchwałę, o której mowa w § 1, mogą w terminie sześciu tygodni od dnia odbycia walnego zgromadzenia, wystąpić do sądu o wydanie orzeczenia zastępującego uchwałę walnego zgromadzenia, o której mowa w § 3.

§ 5. Uchwała walnego zgromadzenia o podziale spółdzielni spełniająca wymagania określone w art. 108 § 2 lub prawomocne orzeczenie sądu zastępujące taką uchwałę stanowią podstawę do dokonania wpisów do Krajowego Rejestru Sądowego i do księgi wieczystej.

Konsekwencją tego uregulowania jest regulacja zawarta w art. 27a ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, zgodnie z którą opłatę stałą w kwocie 500 zł pobiera się od pozwu w sprawie wydania orzeczenia zastępującego uchwałę walnego zgromadzenia spółdzielni o podziale.

A contrario : skoro k.s.h. nie przewiduje analogicznych – jak w przypadku spółdzielni – przepisów, należy uznać de lege lata za niedopuszczalne dochodzenie wydania zastępczego oświadczenia woli względem uchwał organów spółek prawa handlowego.

W związku z powyższym z uwagi na niedopuszczalność dochodzenia zastępczego złożenia oświadczenia woli w przypadku uchwał organów spółek prawa handlowego, powództwo, którego żądanie zostało sformułowane następująco: zobowiązanie pozwanej na podstawie art. 24 § 1 k.c. do złożenia oświadczeń woli o udzieleniu absolutorium, nie mogło być uwzględnione.

Drugie z żądań pozwu zostało sformułowane następująco: ***nakazanie pozwanej zapłaty kwoty 100.000 zł na rzecz Domu Dziecka w P. przy ul. (...) (kwoty 33.334 zł z tytułu krzywdy poniesionej przez powódkę A. P., kwot po 33.333 zł z tytułu krzywd poniesionych przez powodów K. J. (1) i W. N.)***.

Drugie z żądań pozwu to zapłata kwoty łącznie 100.000 zł na rzecz domu dziecka. Jest to żądanie oparte o art. 448 k.c., roszczenie powodów obejmuje żądanie zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny, za wyrządzoną powodom poprzez naruszenie ich dóbr osobistych krzywdę. Podobnie jak w przypadku pierwszego żądania tak sformułowane powództwo podlegało oddaleniu, niezależnie od tego, czy powodowie w toku procesu wykazaliby naruszenie swoich dóbr osobistych w postaci czci.

Art. 448 k.c. stanowi: W razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie

zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia. Przepis art. 445 § 3 stosuje się.

Cytowany przepis wyróżnia dwa roszczenia: zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę oraz żądanie zasądzenia odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. W treści tego żądania wskazano, w jaki sposób powodowie wyceniają swoją krzywdę (A. P. na kwotę 33.334 zł, pozostali powodowie na kwoty po 33.333 zł), jednakże powodowie występują w niniejszym procesie wyłącznie z tym drugim żądaniem.

W doktrynie i orzecznictwie nie ma wątpliwości co do tego, że tylko zawinione naruszenie dobra osobistego uzasadnia zasądzenie zadośćuczynienia i odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny; dla zasądzenia zadośćuczynienia wystarczający jest przy tym jakikolwiek stopień winy [por. wyr. SN z 5.3.2010 r., IV CSK 340/09, L. oraz uchw. SN (7) z 9.9.2008 r., III CZP 31/08; wyr. SN z 11.12.2013 r., IV CSK 188/13, L.]. Stopień winy sprawcy krzywdy wpływa jednak na wysokość zadośćuczynienia. W orzecznictwie argumentem przemawiającym za powiązaniem odpowiedzialności z winą jest umiejscowienie przepisu art. 448 k.c. w Tytule VI Księgi trzeciej [por. wyrok SN z 12.12.2002 r., V CKN 1581/00]. Za powiązaniem możliwości żądania zadośćuczynienia z odpowiedzialnością na zasadzie winy przemawia to, że jest to podstawowa zasada odpowiedzialności za czyny niedozwolone w Tytule VI Księgi trzeciej, ponadto tylko taka wykładnia pozwala w sposób racjonalny wytłumaczyć utrzymanie art. 445 k.c. Uzależnienie roszczeń z art. 448 k.c. od winy jest zasadne z perspektywy aksjologicznej, biorąc pod uwagę, że art. 448 k.c. dotyczy wszystkich dóbr osobistych, a art. 445 k.c. pozwala na zasądzenie zadośćuczynienia nawet w przypadku niezawinionego naruszenia chronionych dóbr osobistych, ze względu na pozycję, jaką zajmują chronione przez ten przepis dobra w systemie wartości konstytucyjnych. Istnieje również pogląd, że o ile każda postać winy uzasadnia przyznanie zadośćuczynienia na rzecz powoda, o tyle tylko wina umyślna lub rażące niedbalstwo stanowią podstawę zasądzenia sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny [por. wyrok SN z 17.3.2006 r., I CSK 81/05]. W przypadku osoby prawnej przyjmuje się, że odpowiedzialność deliktowa tej osoby powstaje w zależności od tego, czy szkoda została wyrządzona przez co najmniej jedną osobę wchodzącą w skład statutowego organu osoby prawnej, której zachowanie jest zawinione [por. wyrok SN z 5.11.2010 r., I CSK 12/10]. Zachowanie osoby wchodzącej w skład organu, z winy którego została wyrządzona szkoda, musi być jednak funkcjonalnie związane z wykonywanymi przez tą osobę zadaniami w strukturze organizacyjnej osoby prawnej [por. wyrok SN z 5.12.2007 r., I CSK 304/07].

Na tle tej sprawy powodowie nie podjęli jakichkolwiek czynności dowodowych zmierzających do wykazania winy osób wchodzących w skład walnego zgromadzenia, tj. organu pozwanej, który wg powodów miałby naruszyć ich dobra osobiste. Jak już wskazano w części uzasadnienia obejmującej stan faktyczny tylko jeden z akcjonariuszy - Grupa (...) S.A. z siedzibą w T. - głosował przeciwko uchwale o udzieleniu absolutorium, akcjonariusz ten podjął decyzję o takim głosowaniu na posiedzeniu zarządu z dnia 30 czerwca 2016 r., przy czym pięciu członków zarządu głosowało "za" taką decyzją, jeden z nich wstrzymał się. Nazwiska tych osób zostały wymienione w uchwale zarządu, znajdującej się w aktach sprawy na kartach 482-483. Powodowie ograniczyli się w pozwie do stwierdzenia, że roszczenie z 448 k.c. "nie wymaga szerszego uzasadnienia". Tym samym roszczenia tego nie udowodnili, brak jest bowiem nawet twierdzeń wskazujących na to, że którakolwiek spośród wymienionych we wspomnianej uchwale zarządu osób działała w sposób zawiniony, z zamiarem naruszenia dóbr osobistych powodów poprzez decyzję o głosowaniu przeciwko uchwale o udzieleniu absolutorium. W piśmie procesowym z dnia 9 grudnia 2016 r. powodowie wskazali na podawane w literaturze rozumienie winy jako "możliwości postawienia danemu podmiotowi zarzutu, że zachował się w sposób sprzeczny z normą postępowania, w sytuacji, gdy miał możliwość dania posłuchu tej normie". Dalej podali, że brak jest okoliczności podmiotowych usprawiedliwiających zachowanie akcjonariuszy, takimi okolicznościami może być bowiem wiek, stan fizyczny bądź psychiczny albo inna rzeczwiwista niemożność zachowania się zgodnie z normą prawną nakazującą podjęcie uchwały w przedmiocie absolutorium w określonym terminie. Twierdzenia powodów przypisujących winę głosującym członkom organu nie zostały jednak poparte żadnymi dowodami, a to na powodach spoczywał ciężar udowodnienia winy w omawianym zakresie.

Co więcej w protokole z posiedzenia z 30 czerwca 2016 r. zarząd spółki Grupa (...) S.A. wskazał dokumenty, w oparciu o które podejmował decyzję o udzieleniu absolutorium dla członków zarządu Z.C. P.: były to stanowisko rady nadzorczej Z.C. P. z dnia 2 czerwca 2016 r., ale przede wszystkim rekomendacja departamentu korporacyjnego

nadzoru właścicielskiego o głosowaniu przeciwko projektowi uchwały. Powodowie nie wykazali za pomocą żadnego dowodu, że mimo istnienia tych dokumentów członkowie zarządu akcjonariusza pozwanej (spółki Grupa (...) S.A.) zachowując się niezgodnie z normami postępowania podjęli decyzję o głosowaniu przeciwko udzieleniu absolutorium powodom, działając w ten sposób z zamiarem naruszenia ich dóbr osobistych, a więc objętej żądaniem pozwu czci. Dodać trzeba, że późniejszy przebieg wydarzeń wskazuje na to, że nie naruszenie czci było zamiarem akcjonariusza pozwanej, o czym świadczą uchwały z 3 lipca 2017 r. przemawiające za tym, że niepodjęcie uchwał o udzieleniu absolutorium zostało dokonane z zamiarem późniejszego podjęcia uchwał w przedmiocie dochodzenia od powodów roszczeń o naprawienie szkód wyrządzonych spółce przy sprawowaniu zarządu.

Tym samym roszczenie o zapłatę odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny podlegało oddaleniu już tylko z uwagi na brak udowodnienia przez powodów zawinionego naruszenia ich dobra osobistego.

Powyższe rozważania, dokonane na tle dwóch żądań pozwu, opartych o art. 24 § 2 k.c. w zw. z art. 64 i art. 448 k.c., pozwalają na oddalenie w całości powództwa (w zakresie żądań zgłoszonych na pierwszym miejscu), z uwagi na zaistniały między stronami spór należy odnieść się jednak jeszcze do dyskusyjnej między stronami kwestii, czy w ogóle dobra osobiste powodów mogły zostać naruszone poprzez to, że Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanej spółki nie podjęło z uwagi na niewystarczającą ilość głosów „za” uchwał o udzieleniu absolutorium powodom (a więc w istocie brak jest tych uchwał), a jednocześnie organ ten nie podjął uchwał o nieudzieleniu im absolutorium, w istocie nie podejmując co do tego do tej pory ostatecznej decyzji ani pozytywnej ani negatywnej.

Zaznaczyć w tym miejscu trzeba, że rozważania ponższe pozostają aktualne nie tylko na tle żądań zgłoszonych na pierwszym miejscu, ale także na tle żądania zgłoszonego jako ewentualne, opartego o art. 189 k.p.c. (o czym będzie mowa bardziej szczegółowo poniżej).

Rozważania te należy rozpocząć od pojęcia dobra osobistego, którego ochrony domagają się powodowie, tj. czci.

Zgodnie z art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Wskazany katalog dóbr osobistych podlegających ochronie ma charakter przykładowy, a co za tym idzie również inne – nie wymienione w nim – dobra osobiste podlegają ochronie prawnej. Jednakże „cześć” należy do dóbr osobistych wymienionych w tym przepisie, zaś „dobre imię” w doktrynie i orzecznictwie określane jest jako zewnętrzny aspekt czci (podczas gdy aspektem wewnętrznym jest „godność osobista”). „Dobre imię” obejmuje dobrą opinię innych ludzi, czy też szacunek, jakim obdarza daną osobę otoczenie, zaś „godność osobista” obejmuje wyobrażenie człowieka o własnej wartości oraz oczekiwanie szacunku ze strony innych ludzi [por. wyrok SN z 8.05.2014 r. w sprawie V CSK 361/13, L.]. Naruszenie czci zewnętrznej ma miejsce w przypadku przypisania innej osobie postępowania lub właściwości, które mogą wpłynąć negatywnie na ocenę tej osoby przez innych – z naruszeniem czci zewnętrznej (zniesławieniem) mamy zatem do czynienia w przypadku, gdy wypowiedź naruszająca cześć dotrze do innych osób (przynajmniej jednej) niż tylko osoba zniesławiana. Naruszenie czci wewnętrznej (znieważenie) ma natomiast miejsce w przypadku, gdy dokonane zostało w obecności osoby, której wypowiedź dotyczy, ale także w sytuacji, gdy wypowiedź zniesławiająca miała miejsce w okolicznościach wskazujących, że zniesławiający powinien liczyć się z możliwością, iż treść tej wypowiedzi dotrze do osoby, której dotyczy [por. wyrok SN z 8.05.2014 r. w sprawie V CSK 361/13, L.]. Naruszenie czci wewnętrznej będzie miało miejsce także w przypadku, gdy znieważający nie chciał, aby treść jego wypowiedzi dotarła do osoby, której dotyczy, ale ze względu na okoliczności, w jakich wypowiedź ta została dokonana, powinien liczyć się z taką ewentualnością [por. P. S., komentarz do art. 23 k.c. w: red. K. O., Kodeks cywilny. K., Legalis 2017]. Ochrona czci (dobrego imienia) obejmuje przy tym wszystkie dziedziny życia – życie osobiste, zawodowe i społeczne; naruszeniem czci może być zatem zniesławiająca wypowiedź dotycząca tak życia rodzinnego, jak aktywności zawodowej lub gospodarczej [por. wyrok SN z 29.10.1971 r. w sprawie II CR 455/71, OSNCP z 1972 r., Nr 4, poz. 77 z glosą E. R., Państwo i Prawo z 1973 r., Nr 6, str. 167 i nast.].

Ochrona czci jako dobra osobistego nie oznacza jednocześnie zakazu krytyki, albowiem nikt nie może wymagać od innych wyłącznie afirmacji swojej osoby i postępowania – w szczególności, choć nie tylko, osoby wykonujące zawód publicznego zaufania nie mogą, powołując się na ochronę czci jako dobra osobistego, żądać od innych milczenia i powstrzymania się od wyrażania krytycznych ocen [por. wyrok SN z 18.01.2013 r. w sprawie IV CSK 270/12, OSNC z 2013 r., Nr 7-8, poz. 94]. Rzetelna i rzeczowa krytyka, której celem nie jest wyłącznie dokuczenie innej osobie, jest bowiem co do zasady działaniem pożytecznym i społecznie pożądanym [por. wyrok SN z 19.09.1968 r. w sprawie II CR 291/68, OSNCP z 1969 r., Nr 11, poz. 200; wyrok SN z 22.01.2014 r. w sprawie III CSK 123/13, L.]. Co do zasady bezprawność wyłącza także prawdziwość wypowiedzi [por. P. S., komentarz do art. 23 k.c. w: red. K. O., Kodeks cywilny. K., Legalis 2017].

Co do ewentualnego naruszenia czci czy też dobrego imienia członka zarządu poprzez podjęcie uchwały o nieudzieleniu absolutorium ze sprawowania funkcji przez Walne Zgromadzenie (względnie Zgromadzenie Wspólników) w orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, iż uchwała taka może naruszać wskazane dobro osobiste poprzez podważenie w opinii publicznej zaufanie do jego kwalifikacji menadżerskich [por. wyrok SN z 15.12.2005 r. w sprawie II CSK 19/05, L.; wyrok SN z 19.10.2012 r. w sprawie V CSK 439/11, LEX; wyrok TK z 2.06.2009 r. w sprawie SK 31/08, OTK-A z 2009, nr 6, poz. 83]. Także doktryna dopuszcza możliwość naruszenia dobra osobistego w postaci dobrego imienia członka zarządu spółki poprzez podjęcie uchwały o nieudzieleniu absolutorium (negatywne skwitowanie jego działalności), jeżeli uchwała ta została podjęta dyskrecjonalnie, z pominięciem oczywistych faktów lub wbrew takim faktom, wynikającym z dokumentów rocznych, a nadto towarzyszy jej niekoherentne uzasadnienie [por. K. B., Naruszenie dóbr osobistych w uchwale walnego zgromadzenia dotyczącej absolutorium, Palestra z 2006 r., nr 7-8, s. 285 i nast.; W. P., komentarz do art. 395 k.s.h. w: red. J. S., Kodeks spółek handlowych. K., W. 2015].

Tym niemniej należy w sposób dobitny podkreślić, że wskazane poglądy orzecznictwa i doktryny zostały sformułowane nie na tle stanu faktycznego, jakim jest niepodjęcie ani uchwały o udzieleniu absolutorium, ani uchwały o nieudzieleniu absolutorium (a zatem sytuacji braku ostatecznej decyzji w przedmiocie absolutorium), lecz na tle całkiem innej sytuacji faktycznej: podjęcia uchwały o nieudzieleniu absolutorium (a zatem sytuacji, w której ostatecznie walne zgromadzenie skwitowało negatywnie działalność członka zarządu w roku objętym uchwałą - takie zdarzenie nie miało jednak miejsca w rozpoznawanej sprawie). Trzeba pamiętać, że niepodjęcie uchwały o udzieleniu absolutorium nie jest tożsame z podjęciem uchwały o nieudzieleniu absolutorium. Przepisy k.s.h. nie dają możliwości konstruowania występowania tzw. uchwał negatywnych jako skutku nieuchwalenia uchwały. Uchwałę niepodjętą z tej przyczyny, że nie uzyskała wymaganej większości głosów, należy uznać za brak uchwały jako czynności prawnej i nie można wywodzić skutków prawnych z faktu niez uzyskania wymaganej większości dla podjęcia poddanej pod głosowanie uchwały, ponad ten właśnie fakt – niepodjęcia uchwały. Akcjonariusze wyrażają swoją wolę oddając głos „za”, „przeciw” lub „wstrzymujący się”, odnosząc go tym samym do konkretnej treści projektu uchwały. Nadużyciem w takiej sytuacji byłoby przyjęcie, iż głos oddany przeciw uchwale, która w konsekwencji nie została podjęta, będzie równocześnie traktowany jako głos „za” przyjęciem treści przeciwnej do poddanej pod głosowanie. N. uchwały powoduje, że dotychczasowy stan prawny pozostaje bez zmiany [por. P., komentarz do art. 395 k.s.h. w: red. J. S., Kodeks spółek handlowych. K., W. 2015, L.]. Zaznaczyć wreszcie trzeba, że w przypadku uchwały w przedmiocie absolutorium art. 414 k.s.h. wymaga uzyskania – o ile statut nie stanowi inaczej – bezwzględnej większości głosów, a zatem większości 50% i jednego głosu spośród wszystkich głosów oddanych (głosów „za” musi być zatem więcej niż łącznie głosów „przeciw” i „wstrzymujących się”). Tym samym uchwała nie zostanie podjęta także w przypadku, gdy większość głosów akcjonariuszy „wstrzyma się” nie wyrażając ani pozytywnego ani negatywnego stanowiska w stosunku do poddanej pod głosowanie treści uchwały [por. K., komentarz do art. 414 k.s.h. w: red. Z. J., Kodeks spółek handlowych. K., W. 2017, L.].

Należy wreszcie wskazać na charakter samej instytucji udzielenia absolutorium, w przypadku której ustawodawca nie ustanowił definicji legalnej. W doktrynie i orzecznictwie na tle zawartych w k.s.h. przepisów dotyczących absolutorium wskazuje się jednak, że absolutorium stanowi podstawowy i doniosły praktycznie instrument oceny pracy członków zarządu, rady nadzorczej oraz komisji rewizyjnej przez akcjonariuszy spółki [por. M. R., Absolutorium w spółce kapitałowej, Przegląd Prawa Handlowego z 2002 r. Nr 1, str. 21]. Ponadto absolutorium powinno być udzielane

każdemu z członków organu oddzielnie i powinno kwitować działalność każdego z nich z osobna [por. M. B., w: M. B. i in., Kodeks spółek handlowych. K., W. 2011, str. (...), nb. 5]. Brak jest przy tym ustawowego zakazu udzielenia absolutorium w sposób zróżnicowany w stosunku do określonej kategorii spraw. Konieczne jest jednak poddanie ocenie całości działalności członka organu, z tym że ocena ta może się różnić w poszczególnych kategoriach spraw [por. M. R., Absolutorium w spółce kapitałowej, Przegląd Prawa Handlowego z 2002 r. Nr 1, str. 26].

Opisując instytucję absolutorium nie można też zapominać, że uchwała w przedmiocie absolutorium dla danej osoby odnosi skutki w relacji spółka – członek organu tak w sferze stosunków wewnętrznych spółki (np. zasadność odwołania czy rezygnacji z pełnionej funkcji); jak i w sferze stosunków wewnętrznych spółki (np. wystąpienie z powództwem odszkodowawczym przeciwko członkowi zarządu, któremu odmówiono udzielenia absolutorium), i stanowić może o braku zaufania do danej osoby, jak również ocenę sposobu sprawowania funkcji. Wreszcie walne zgromadzenie podejmuje uchwałę w przedmiocie absolutorium wprost, tj. poprzez jego wyraźne udzielenie albo nieudzielenie. Odmówienie absolutorium o ile uzasadniałoby odwołanie danej osoby z pełnionej funkcji, to nie jest to jednak konieczna konsekwencja nieudzielenia absolutorium [por. J. S., w: S., S., S., S., Kodeks spółek handlowych. K., t. 3, W. 2013, str. 928]. W pozostałym zakresie doktryna i orzecznictwo nie są zgodne co do charakteru udzielenia absolutorium. Według części skwitowanie udzielone przez walne zgromadzenie zwalnia członków organów spółki akcyjnej z odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną spółce [por. J. S., w: S., S., S., S., Kodeks spółek handlowych. K., t. 3, W. 2013, str. 927; A. K., Kodeks spółek handlowych. K., t. 2, W. 2013, str. 582]. Wedle innego poglądu, udzielenie członkowi organu absolutorium uprawnia go do skutecznego powoływania się na udzielone „skwitowanie” jego działalności, w czasie gdy był członkiem organu. W pewnym uproszczeniu można stwierdzić, że udzielenie absolutorium jest tożsame z uznaniem prawidłowości działań podejmowanych przez członka organu w czasie jego pracy w spółce – oczywiście tylko w zakresie, o którym zgromadzenie wiedziało. Uznać należy, że udzielenie absolutorium skutkuje domniemaniem braku winy członka organu w zakresie, który jest przez spółkę (zgromadzenie) aprobowany. Nie dotyczy to działań lub zaniechań członka organu, o których spółka (zgromadzenie) nie wiedziała (np. wyszły na jaw już po udzieleniu absolutorium) [por. K., komentarz do art. 395 k.s.h. w: red. J., kodeks spółek handlowych. K., W. 2017, L.].

Jak już wskazano, nieudzielenie absolutorium nie oznacza automatycznego odwołania z funkcji członka zarządu, względnie rady nadzorczej (komisji rewizyjnej) ani też wypełnienia się przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej [por. P. B., Znaczenie prawne absolutorium w świetle odpowiedzialności cywilnej członków organów spółek kapitałowych, Przegląd Prawa Handlowego z 2009 r. Nr 3, str. 22-31; wyrok SN z 13.02.2004 r. w sprawie II CK 438/02]. Decyzja o nieudzieleniu absolutorium nie stanowi też sama przez się decyzji o kierowaniu roszczeń przeciwko danej osobie. Zgodnie bowiem z art. 393 pkt 2 k.s.h., wszelkie postanowienia dotyczące roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej przy zawiązaniu spółki lub sprawowaniu zarządu lub nadzoru wymagają uchwały walnego zgromadzenia (wspomnieć trzeba, że takie uchwały na tle niniejszej sprawy zostały podjęte wobec powodów w dniu 3 lipca 2017 r.). Dla dochodzenia roszczeń od członka organu konieczne jest zatem podjęcie stosownej uchwały przez zgromadzenie, w której zostanie wyrażona wola wniesienia przez spółkę powództwa odszkodowawczego wobec konkretnej osoby. Uchwała ta może zapaść zarówno na zwykajnym walnym zgromadzeniu rozpatrującym kwestie udzielenia absolutorium, jak i w późniejszym terminie. Przepisy k.s.h. nie zawierają zresztą normy nakazującej dochodzenie roszczeń od członków organów w przypadku odmowy udzielenia im absolutorium [por. P. B., Znaczenie prawne absolutorium w świetle odpowiedzialności cywilnej członków organów spółek kapitałowych, Przegląd Prawa Handlowego z 2009 r. Nr 3, str. 22-31; B. P., Zwolnienie członków zarządu z odpowiedzialności wobec spółki, Przegląd Prawa Handlowego z 2001 r., Nr 6]. Przyczyny odmowy udzielenia absolutorium nie muszą wiązać się z postawieniem członkowi organu zarzutów działania na jej szkodę, naruszenia przepisów prawa lub postanowień statutu czy niedołożenia staranności wymaganej w obrocie profesjonalnym. Przyczyną odmowy udzielenia absolutorium mogą być bowiem niezadowolające wyniki finansowe spółki, nietrafiona prognoza popytu na usługi lub produkty oferowane przez spółkę, brak „elastyczności” w dostosowywaniu się do zmieniających się warunków rynkowych, w których działa spółka, uchybienia obowiązkowi informacyjnym, nieinformowanie w odpowiednim czasie rady nadzorczej o niekorzystnych zdarzeniach mających wpływ na wartość spółki, czy inne jeszcze okoliczności oceniane negatywnie przez akcjonariuszy. W ocenie akcjonariuszy takie zarzuty nie muszą być wystarczającą przesłanką do odwołania

członka organu spółki lub postawienia mu zarzutu działania na jej szkodę, ale wystarczające by powstrzymać się od głosowania „za” uchwałą o udzieleniu absolutorium [por. M. R., Absolutorium w spółce kapitałowej, Przegląd Prawa Handlowego z 2002 r. Nr 1].

Należy wreszcie wspomnieć (o czym była już mowa wyżej), że decyzja w przedmiocie absolutorium uwarunkowana jest od subiektywnej oceny, jaką na podstawie dostępnych mu danych buduje w sobie każdy z akcjonariuszy głosujących na walnym zgromadzeniu [por. wyrok SA w Szczecinie z 6.02.2014 r. w sprawie I ACa 719/13].

Przekładając dotychczasowe rozważania na grunt niniejszej sprawy należy zatem uznać, że w samo powstrzymanie się przez Walne Zgromadzenie pozwanej spółki od udzielenia absolutorium za rok 2015 powodom jako członkom jej zarządu (a więc brak uchwały) nie narusza jeszcze ich dóbr osobistych, zaś do ewentualnego naruszenia mogłoby dojść dopiero gdyby niezasadnie podjęło uchwałę o nieudzieleniu absolutorium, która stanowiłaby wyraz negatywnej oceny ich działalności. Niepodjęcie ani uchwały o udzieleniu absolutorium (będącej wyrazem pozytywnej opinii spółki), ani uchwały o nieudzieleniu absolutorium stanowi zatem stanowisko niejako pośrednie – neutralne, wobec czego samo przez się nie może naruszać dóbr osobistych powodów.

Powodowie w toku procesu stali jednak na stanowisku, że z punktu widzenia naruszenia dóbr osobistych powodów bez znaczenia jest, czy doszło do niepodjęcia uchwały o udzieleniu absolutorium (co miało miejsce w tej sprawie), czy też podjęto uchwałę o nieudzieleniu absolutorium (co do dnia zamknięcia rozprawy nie wydarzyło się), ponieważ zdaniem powodów te dwa stany faktyczne niosą w sobie identyczny dla opinii publicznej odbiór, sprowadzający się do informacji, że dana osoba nie dostała absolutorium. Stanowisko to opatrzenie zrównuje te dwa stany rzeczy, opiera się bowiem na niesłusznym założeniu, że takie same skutki dla podmiotu potencjalnie naruszającego dobra osobista ma stan rzeczy, w którym dobra te zostały przez określony podmiot naruszone a opinia publiczna prawidłowo o tym naruszeniu poinformowana, jak i stan rzeczy, w którym do naruszenia dobra osobistego wprawdzie nie doszło, ale opinia publiczna została o tym stanie rzeczy mylnie czy też nieściśle poinformowana w sposób, który wskazuje na (niewystępujące w rzeczywistości) naruszenie dobra osobistego.

Biorąc pod uwagę prezentowane przez powodów w toku procesu stanowisko wskazać więc trzeba, że do ewentualnych naruszeń ich dóbr osobistych z uwagi na niepodjęcie uchwały o udzieleniu absolutorium (brak takiej uchwały) mogło dojść dopiero w wyniku doniesień medialnych, o ile nie różniłyby one subtelnej, aczkolwiek istotnej, różnicy pomiędzy niepodjęciem uchwały o udzieleniu absolutorium, a podjęciem uchwały o nieudzieleniu absolutorium. Takiego ewentualnego skutku nie można uznać jednak za obciążający w jakikolwiek sposób pozwaną spółkę, nie pozostaje on bowiem w normalnym związku z nieuzyskaniem wymaganej liczby głosów „za” uchwałami o udzieleniu absolutorium. Sama okoliczność niepodjęcia takiej uchwały w terminie określonym w art. 395 k.s.h. świadczy zatem co najwyżej o tym, że spółka dotychczas nie podjęła ostatecznej decyzji w tym zakresie, a nadmienić jednocześnie trzeba, że przy porządku obrad skonstruowanych jak porządek obrad Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Akcjonariuszy pozwanej spółki 30 czerwca 2016 r., zgromadzenie na tym samym posiedzeniu podjąć takiej decyzji nie mogło, gdyż stał temu na przeszkodzie art. 404 § 1 k.s.h., zgodnie z którym w sprawach nieobjętych porządkiem obrad nie można powziąć uchwały, chyba że cały kapitał zakładowy jest reprezentowany na walnym zgromadzeniu, a nikt z obecnych nie zgłosił sprzeciwu dotyczącego powzięcia uchwały. Skoro zaś porządek obrad nie przewidywał podjęcia uchwały o nieudzieleniu absolutorium, a z protokołu wynika, że cały kapitał zakładowy nie był reprezentowany (było obecnych 71.540.353 głosów spośród 75.000.000), to uchwały takiej to Walne Zgromadzenie nie było władne podjąć.

Powyższe rozważania prowadzą do konkluzji, że nie mogło dojść do naruszenia dóbr osobistych powodów, skoro w ogóle nie podjęto uchwały. Jednocześnie (przynajmniej do czasu podjęcia wspomnianych już wyżej uchwał z 3 lipca 2017 r.) możliwa była sytuacja, w której pozwana spółka podjęłaby czy to uchwałę o udzieleniu absolutorium, czy to uchwałę o nieudzieleniu absolutorium powodom (po dniu 3 lipca 2017 r. konsekwentna jest już tylko uchwała o nieudzieleniu absolutorium).

Podkreślić trzeba na tle stanu faktycznego tej sprawy, że członkowi zarządu, wobec którego nie została podjęta uchwała w przedmiocie absolutorium, przysługuje prawo wniesienia powództwa o ustalenie – na podstawie art. 189 k.p.c. –

że spółce nie przysługują wobec członka organu roszczenia z tytułu wykonywania przez niego obowiązków członka organu spółki w danym okresie sprawozdawczym [por. A K., komentarz do art. 395 k.s.h. w: red. Z. J., Kodeks spółek handlowych. K., W. 2017, L.], z czego powodowie nie skorzystali.

Tym samym powództwo w zakresie żądań zgłoszonych na pierwszym miejscu zasługiwało na oddalenie w całości - nie tylko z uwagi na niedopuszczalność żądania o zobowiązanie pozwanej do złożenia oświadczenia woli w przedmiocie udzielenia absolutorium oraz z uwagi na brak jakiejkolwiek aktywności dowodowej strony powodowej ukierunkowanej na wykazanie omówionej wyżej winy pozwanej, wymaganej przez art. 448 k.c. - ale także z uwagi na brak możliwości naruszenia dóbr osobistych powodów poprzez niepodjęcie uchwały (brak uchwały) o udzieleniu absolutorium.

Na wypadek nieuwzględnienia żądań podnoszonych na pierwszym miejscu powodowie wystąpili z żądaniem ewentualnym, domagając się : **ustalenia, na podstawie art. 189 k.p.c., że niepodjęcie przez Zwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy pozwanej uchwał o udzieleniu absolutorium powodom naruszyło ich cześć** (pierwotnie określaną jako dobre imię). Wskazany przez powodów jako podstawa prawna roszczenia art. 189 k.p.c. w istocie winien być przy tak sformułowanym żądaniu stosowany w związku z art. 23 k.c.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny.

Rozstrzygnięcie tego żądania wymaga przeprowadzenia rozważań na trzech płaszczyznach: po pierwsze czy w ogóle możliwe jest powództwo o ustalenie naruszenia takiego dobra osobistego, jakim jest cześć, po drugie przy powodowie wykazali interes prawny z art. 189 k.p.c., po trzecie czy faktycznie doszło do naruszenia czci powodów poprzez niepodjęcie uchwały o udzieleniu absolutorium.

Przechodząc do pierwszej z zasygnalizowanych na wstępie kwestii dostrzec trzeba, że w doktrynie i orzecznictwie wskazuje się na tle tego przepisu, iż w drodze powództwa o ustalenie można dochodzić jedynie ustalenia istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego, a nie faktów [por. wyrok SN z 13.06.1973 r. w sprawie I PR 156/73, OSNC z 1973 r., Nr 11, poz. 206; wyrok SN z 21.09.1965 r. w sprawie II CR 265/65, OSPiKA z 1966 r., Nr 11, poz. 243]. Zaznacza się też, że powództwo o ustalenie nie może zmierzać do uzyskania dowodów, które miałyby być wykorzystane w innym postępowaniu [por. wyrok SN z 23.02.1999 r. w sprawie I PKN 597/98, OSNP z 2000 r., Nr 8, poz. 301]. Jest jednak dopuszczalne dochodzenie w drodze tego powództwa ustalenie istnienia faktów prawotwórczych, np. ustalenia nieważności testamentu [por. uchwała (7) SN z 30.12.1968 r. w sprawie III CZP 103/68, OSNC z 1969 r., Nr 5, poz. 85 z głosem J. G., OSP z 1970 r., Nr 1, poz. 2].

Z kolei dopuszczalność skorzystania z art. 189 k.p.c. jako środka ochrony dóbr osobistych ewoluowała na przestrzeni lat, i tak o ile w dawniejszym orzecznictwie budziła wątpliwości [por. uchwała (7) SN z 24.02.1967 r. w sprawie III PZP 41/66, OSNCP z 1967 r., Nr 11, poz. 191], o tyle obecnie możliwość taka nie budzi już takich zastrzeżeń [por. wyrok SN z 30.08.1974 r. w sprawie I CR 384/74, OSPiKA z 1977 r., Nr 10, poz. 161; postanowienie SN z 22.03.1991 r. w sprawie III CRN 28/91, L.; uchwała SN z 22.09.1995 r. w sprawie III CZP 118/95, OSNC z 1996 r., Nr 1, poz. 7]. Ostatecznie Sąd Najwyższy w wyroku z 13.11.2014 r. w sprawie V CSK 29/14 uznał możliwość żądania przez powoda wyłącznie ustalenia faktu bezprawnego naruszenia dóbr osobistych za stanowisko „ugruntowane” w orzecznictwie. Podobnie w piśmiennictwie wielu autorów wskazywało na taką dopuszczalność [S. D., R. T., w: red. G., Kodeks cywilny. K., W. 2014, (...). I, Nb 20, str. 157; M. P., w: P., Kodeks cywilny. K., t. I, W. 2015, Nb 18, str. 144], jak również zaprezentowano pogląd, zgodnie z którym na żądanie osoby naruszającej dobro osobiste dopuszczalne jest ustalenie przez sąd, że naruszenie nie miało bezprawnego charakteru [por. P. M., w: red. G., M., Kodeks cywilny. K., W. 2016, Nb 2, str. 62].

Pogląd taki jest jednak jednocześnie poddawany w wątpliwość przez część doktryny, albowiem na gruncie wykładni literalnej art. 189 k.p.c. przywołany przepis pozwala żądać ustalenia istnienia stosunku prawnego lub prawa, natomiast stwierdzenie naruszenia dobra osobistego, także w sposób bezprawny, nie stanowi stwierdzenia istnienia stosunku prawnego ani prawa. Treścią stosunku prawnego są określone prawa i odpowiadające im obowiązki drugiej

strony stosunku. Bezprawne naruszenie dóbr osobistych jest zdarzeniem prawnym, które powoduje powstanie stosunku, którego treścią są obowiązki podmiotu naruszającego dobra osobiste (np. obowiązek usunięcia skutków naruszenia). Stwierdzenie istnienia prawa lub stosunku prawnego miałyby miejsce dopiero w przypadku stwierdzenia przez sąd istnienia określonego obowiązku po stronie podmiotu naruszającego dobra osobiste, a nie samego faktu naruszenia dobra osobistego. Stosowanie art. 189 k.p.c. do ochrony dóbr osobistych ma przy tym charakter precedensowy w stosunku do innych instytucji prawa cywilnego, a przywołany przepis nie stanowi np. podstawy do stwierdzenia zawinionego wyrządzenia szkody czynem niedozwolonym (art. 415 k.c.) bez orzekania o zakresie obowiązku odszkodowawczego [por. P. S., komentarz do art. 24 k.c. w: red. K. O., Kodeks cywilny. K., Legalis 2017].

W ocenie Sądu ten właśnie pogląd jest adekwatny do okoliczności faktycznych niniejszej sprawy, tym bardziej, że analiza wyszczególnionego w wyroku Sądu Najwyższego z 13 listopada 2014 r. (wydanego w sprawie V CSK 29/14) orzecznictwa uznanego przez ten Sąd za „ugruntowane” prowadzi do wniosku, że powołane w tym wyroku orzeczenia zostały wydane na tle całkiem innych dóbr osobistych, niż cześć bądź dobre imię. W szczególności orzeczenia w sprawach I CR 384/74, III CRN 28/91 oraz III CZP 118/95 dotyczą stanów faktycznych i kwestii prawnych zupełnie nie przystających do ochrony dóbr osobistych takich jak cześć oraz dobre imię. Wyrok w sprawie I CR 384/74 dotyczył bowiem sytuacji zbierania danych osobopoznawczych od osoby, która nie jest podejrzanym w postępowaniu karnym, tj. której nie przedstawiono zarzutów, stosownie do ówczesnego art. 269 w zw. z art. 61 k.p.c. i miał mieć na celu – w ocenie Sądu Najwyższego – danie wystarczającej „satisfakcji” pokrzywdzonemu, gdy brak było jakichkolwiek podstaw do zastosowania dalej idących środków usuwających skutki naruszenia. Sąd Najwyższy argumentował nadto, że środki o charakterze represyjnym w postaci żądania zaniechania bezprawnego działania oraz dopełnienia czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia (art. 24 § 1 k.c.) mają dla pokrzywdzonego istotne znaczenie z reguły wtedy, gdy wchodzi w rachubę możliwość dalszego pogwałcenia jego dobra osobistego. Tracą zaś swój cel, jeżeli obawa taka już nie istnieje i nie ma potrzeby usuwania skutków naruszenia. Wówczas dostateczną ochronę stanowi ustalenie bezprawności działania sprawcy, co daje poszkodowanemu z jednej strony dostateczną satisfakcję, z drugiej zaś możliwość powołania się na treść wyroku dezaprobującego zachowanie się pozwanego.

Z kolei postanowienie w sprawie III CRN 28/91 i uchwała w sprawie III CZP 118/95 dotyczyły kwestii sprostowania płci, co do których brak jest przepisów szczególnych i powództwo o ustalenie z art. 189 k.p.c. jest jedynym sposobem ochrony dobra osobistego w postaci przynależności do określonej płci, gdyż art. 24 k.c. nie daje w tym zakresie odpowiednich „narzędzi” prawnych.

Cechą wspólną opisywanych stanów faktycznych było więc to, że żaden ze sposobów ochrony dóbr osobistych, wymienionych w art. 24 k.c., nie dawał poszkodowanemu ochrony, nie można więc było wystąpić z inaczej sformułowanym powództwem, jak tylko o ustalenie naruszenia dobra osobistego. Taka sytuacja nie występuje w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy. Wskazywane przez powodów dobro osobiste - cześć - jak już wskazano wyżej swoim aspekcie zewnętrznym przybiera postać zniesławienia i występuje w przypadku, gdy wypowiedź naruszająca cześć dotrze do innych osób niż tylko osoba zniesławiana. Właśnie na takie naruszenie powołują się powodowie, podkreślając przekazaną jakoby opinii publicznej - poprzez niepodjęcie uchwały o udzieleniu absolutorium - informację o niedostatecznych umiejętnościach menedżerskich powodów. Już na pierwszy rzut oka widać, że przy naruszeniu takiego dobra osobistego na pierwszy plan wysuwa się sposób ochrony naruszonych dóbr polegający na złożeniu oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie (art. 24 § 2 zdanie drugie k.c.). Na tle niniejszej sprawy argumenty przemawiające za dopuszczalnością powództwa o ustalenie naruszenia dobra osobistego, opartego o art. 189 k.p.c., są więc nieprzystające do rodzaju naruszonego dobra powodów i nieadekwatne do stanu faktycznego sprawy.

Polemizując ze stanowiskiem wyrażonym w wyroku Sądu Najwyższego z 13 listopada 2014 r. (wydanym w sprawie V CSK 29/14) wskazać jeszcze trzeba, że w istocie żądanie złożenia oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie w przypadku żądania przeprosin (złożenia wyrazów ubolewania) następuje z reguły, gdy do naruszenia dobra osobistego już doszło i w zasadzie nie ma groźby dalszych jego naruszeń. Ponadto wydaje się być dalece wątpliwa celowość postępowania, którego ostatecznym celem miałyby być jedynie ustalenie bezprawności danego naruszenia jako dającego „wystarczającą satisfakcję” pokrzywdzonemu, który nie żądałby z tego tytułu chociażby

przeprasza. Zaznaczyć wreszcie trzeba, że uznanie na tym tle, iż dopuszczalne jest wytoczenie powództwa z art. 189 k.p.c. jedynie dla „satisfakcji” pokrzywdzonego z ustalenia wyrokiem sądu bezprawności danego zachowania się, wówczas powództwo takie byłoby możliwe także wtedy, gdy sprawca dobrowolnie dopełnił wszystkich dostępnych jego możliwościom czynności zmierzających do usunięcia skutków naruszenia, np. sam sprostował rozgłoszone przez siebie nieprawdziwe informacje szkalujące pokrzywdzonego i przeprosił go. W takiej sytuacji powództwo z art. 189 k.p.c. byłoby w istocie wytaczane pomimo braku istnienia dalszego sporu między stronami, co z kolei byłoby sprzeczne z celem procesu cywilnego jako takiego.

Co więcej również Sąd Najwyższy w analizowanym wyroku z 13 listopada 2014 r. w dalszej części uzasadnienia wskazał, że z punktu widzenia charakteru naruszenia dóbr osobistych jako dóbr niemajątkowych, na pierwszym miejscu wśród środków ochrony wysuwane są z zasady roszczenia niemajątkowe. Tak czyni również polski kodeks cywilny w art. 24 § 1 k.c., środki majątkowe dopuszczając jakby obok i przewidując je dodatkowo na zasadach ogólnych prawa zobowiązań (art. 24 § 1 zdanie trzecie i § 2). W doktrynie podkreśla się, co również zauważył Sąd Najwyższy, że w sprawach o naruszenie dóbr osobistych typowe jest oczekiwanie przez powoda satysfakcji z przyznania się pozwanego do naruszenia i takie rozstrzygnięcie może mieć podstawowe znaczenie.

Przytoczone argumenty przemawiają za potrzebą opowiedzenia się na gruncie rozpoznawanej sprawy - w temacie dopuszczalności powództwa o ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c. naruszenia dobra osobistego w postaci czci - za interpretacją wynikającą z zasady prawnej wyrażonej uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 24 lutego 1967 r. w sprawie III PZP 41/66, a dotyczącej domagania się przez pracownika ustalenia, że zakład pracy nie miał podstaw do rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia. Sąd Najwyższy nie znalazł podstaw do konstruowania tego powództwa w oparciu o art. 189 k.p.c. w zw. z art. 23 k.c. w celu ustalenia naruszenia dobra osobistego pracownika, rozumianego jako godność pracownicza, która miałaby zostać naruszona poprzez bezpodstawne - jego zdaniem - zwolnienie z pracy bez wypowiedzenia. Stan faktyczny będący podstawą omawianej uchwały siedmiu sędziów jest bardziej adekwatny do stanu faktycznego niniejszej sprawy (część rozumiana jako dobre imię w aspekcie zewnętrznym oraz jako godność osobista w aspekcie wewnętrznym jest bowiem dobrem osobistym zbliżonym do godności pracowniczej). Argumentacja przedstawiona przez Sąd Najwyższy w uchwale siedmiu sędziów z 24 lutego 1967 r. sprowadzała się również do tego, że odrębne przepisy szczegółowe regulują w tym zakresie uprawnienia pracownika, nie ma więc potrzeby wytaczania powództwa z art. 189 k.p.c., analogicznie zaś w przypadku naruszenia dóbr osobistych w postaci czci pokrzywdzony dostateczną ochronę może uzyskać na podstawie art. 24 § 1 k.c.

Zgodzić trzeba się więc na gruncie tej sprawy zarówno ze stanowiskiem wyrażonym przez Sąd Najwyższy w uchwale z 24 lutego 1967 r., jak i ze stanowiskiem doktryny, uznającym za niedopuszczalne zastosowanie art. 189 k.p.c. dla stwierdzenia naruszenia dobra osobistego [por. cytowany wyżej komentarz P. S. do art. 24 k.c. w: red. K. O., Kodeks cywilny. K., Legalis 2017].

Niedopuszczalność powództwa o ustalenie stwierdzenia naruszenia dobra osobistego w postaci czci jest pierwszym z powodów, dla których powództwo ewentualne oparte o art. 189 k.p.c. w zw. z art. 23 k.c. podlegało oddaleniu.

Drugim powodem oddalenia tego powództwa jest brak interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w po stronie powodów. Interes prawny jest wskazywany jako materialnoprawna przesłanka powództwa o ustalenie. Uznaje się przy tym, że interes prawny zachodzi wówczas, gdy sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego prawnie chronionych interesów, czyli definitywnie zakończy spór istniejący lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu takiego sporu w przyszłości [por. wyrok SN z 18.06.2009 r. w sprawie II CSK 33/09, OSNC z 2010 r., Nr B, poz. 47]. Interes prawny istnieje więc wtedy, gdy istnieje niepewność danego prawa lub stosunku prawnego (tak z przyczyn faktycznych, jak prawnych). Podkreślenia wymaga jednak, że powództwo to stanowi w określonych przypadkach jedyny sposób dochodzenia praw [por. wyrok SN z 14.07.1972 r., w sprawie III CRN 607/71, OSNC z 1973 r., Nr 4, poz. 64]. Możliwość wytoczenia powództwa o świadczenie co do zasady wyklucza natomiast po stronie powoda istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie naruszonego prawa lub stosunku prawnego [por. orzeczenie SN z 13.04.1965 r. w sprawie II CR 266/64, OSP z 1966 r., Nr 7, poz. 166;

wyrok SN z 22.11.2002 r. w sprawie IV CKN 1519/00, L.; postanowienie SN z 29.10.2009 r. w sprawie III CZP 79/09, B. z 2009 r., Nr 10].

W cytowanych wyżej orzeczeniach Sądu Najwyższego, w których Sąd ten uznawał dopuszczalność powództwa opartego o art. 189 k.p.c. w zw. z art. 23 k.c. (choć czynił to - jak już wyjaśniono - dla całkiem innych dóbr niż cześć) Sąd Najwyższy podkreślał jednocześnie, że czym innym jest dopuszczalność tak rozumianego powództwa, a czym innym interes prawny, który w każdej sprawie wymaga udowodnienia przez powoda.

Interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie naruszenia czci powodowie na tle niniejszej sprawie nie wykazali. Jak już wspomniano istnienie tego interesu jest jednogłośnie kwestionowane w tych sytuacjach, w których występuje równocześnie inna forma ochrony praw powoda. Powszechnie jest zapatrywanie, że możliwość wytoczenia np. powództwa o świadczenie wyklucza po stronie powoda istnienie interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie prawa lub stosunku prawnego. Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy po raz kolejny wskazać trzeba, że w przypadku naruszenia takiego dobra osobistego jak cześć, podstawową formą ochrony jest domaganie się złożenia oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie (których przykłady zostały zacytowane już wyżej). W przypadku naruszenia czci usunięcie skutków naruszenia następuje bowiem poprzez przyznanie się pozwanego do naruszenia, sprostowanie mylnie podanej informacji, wyjaśnienie motywów podjętej decyzji z odżegnaniem się od negatywnej oceny zachowań powoda. Cele te powodowie mogliby osiągnąć wytaczając powództwo o złożenie odpowiedniej treści oświadczenia, tym samym nie mają interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie.

Brak interesu prawnego jest to więc już drugi powód uzasadniający oddalenie powództwa ewentualnego, opartego o art. 189 k.p.c. w zw. z art. 23 k.c.

Odnośnie trzeciego wskazanego na wstępie zagadnienia, które należy rozważyć oceniając zasadność powództwa ewentualnego, należy odwołać się do wcześniejszych rozważań, gdzie wykazano, iż niepodjęcie uchwały o udzieleniu absolutorium z uwagi na nieosiągnięcie bezwzględnej większości głosów „za” (w przeciwieństwie do podjęcia uchwały o nieudzieleniu absolutorium) nie może naruszać dóbr osobistych powodów, a w szczególności ich czci. Tym samym gdyby nawet po pierwsze przyjąć dopuszczalność powództwa z art. 189 k.p.c. w niniejszej sprawie, po drugie gdyby przyjąć wykazanie przez powodów interesu prawnego, to powództwo ewentualne i tak podlegałoby oddaleniu z uwagi na to, że powodowie nie wykazali, iż poprzez niepodjęcie uchwały (a więc w istocie brak uchwały) doszło do naruszenia ich dobra osobistego.

Tym samym zarówno oba żądania zgłoszone na pierwszym miejscu, jak i powództwo ewentualne, w całości zasługiwały na oddaleniu.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 108 § 1 w zw. z art. 98 § 1 k.p.c., albowiem pozwana wygrała w całości sprawę zgłoszoną na pierwszym miejscu oraz sprawę z powództwa ewentualnego, przy czym szczegółowe wyliczenie kosztów pozostawiono referendarzowi sądowemu.